

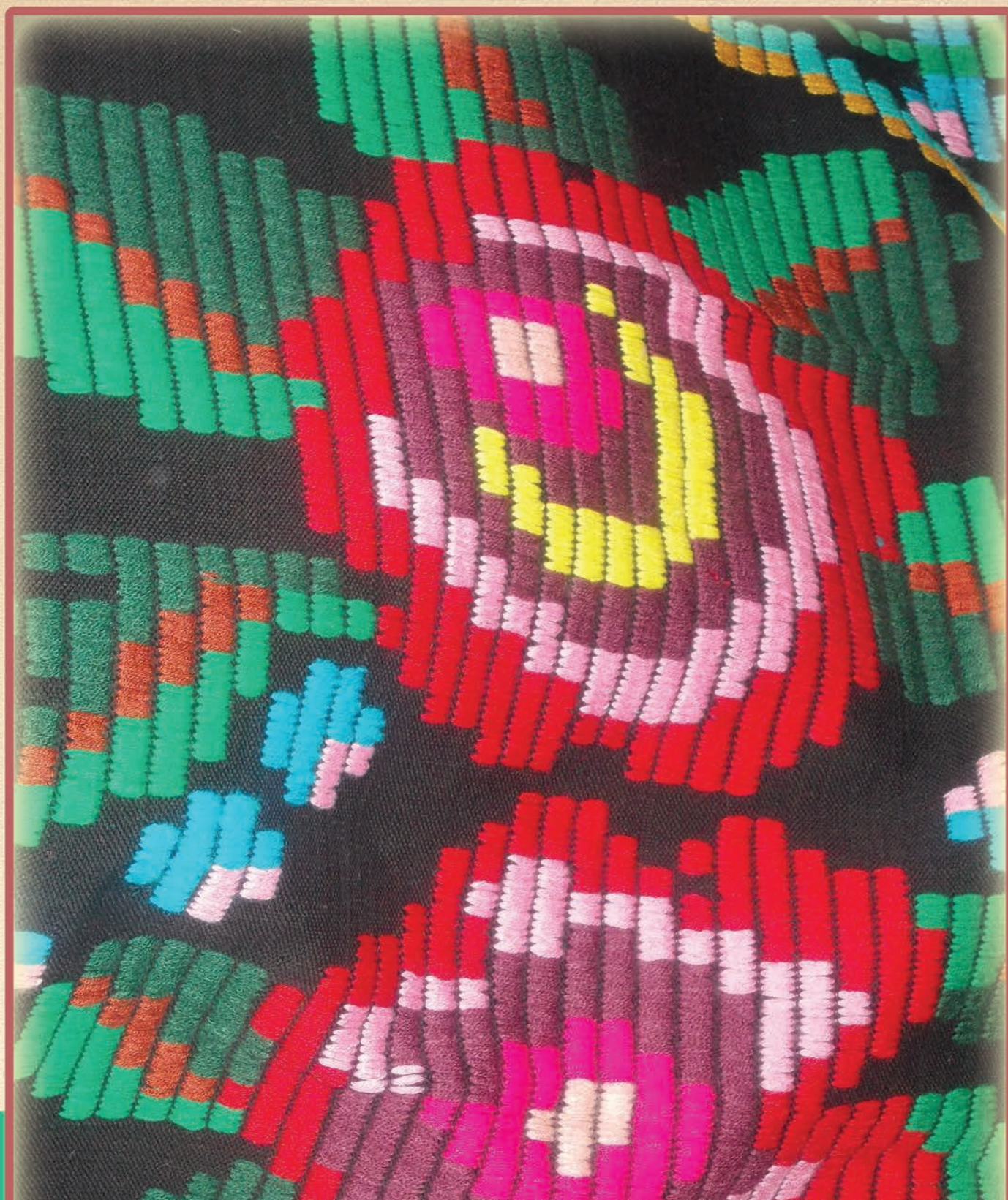
BATINA

Fondată în 1991

anul 2, nr. 15, Mai 2015

REVISTĂ LUNARĂ EDITATĂ DE
CENTRUL CULTURAL JUDEȚEAN CONSTANȚA
„TEODOR T.BURADA” AL CONSILIULUI JUDEȚEAN CONSTANȚA

www.scoalaarte.ro

DAȚ ÎNĂ, fondată în 1991, serie nouă,
Revistă lunară editată de Centrul cultural județean Constanța
„Teodor T. Burada” al Consiliului Județean Constanța
ISSN 1221-2253

Director
Prof. Doina VOIVOZEANU

Redactor șef
conf.univ. dr. Aurelia LĂPUȘAN

Redactori
Adina BOCAI,
Ana-Laura PARFINOV,
Laura CALOEAN,
Lavinia GHEORGHE

Contabil șef: **Alina ONEL**
Tehnoredactor: **Gabriel VOICU**

Copyright text și fotografii © Centrul cultural județean Constanța „Teodor T.Burada”
Copyright prezentare grafică © 2014 Editura Datina
Iconografie: arhiva Centrului și colecții particulare

Tiparul FOTO STORY SRL Constanța, bdul Alex.Lăpușneanu nr.163 fotoartagfa@yahoo.com

Centrul cultural județean Constanța „Teodor T. Burada” - Constanța

Bd. Tomis nr. 110

Tel./Fax: 0241 61 92 93

E-mail:office@scoalaarte.ro

Bd. I.C. Bratianu nr. 68

Tel: 0241 61 88 42

E-mail:cultural2@scoalaarte.ro

CUPRINS

3 Editorial - Pilduitorul Anghel Saligny

4 Evocări - Podul Regele Carol I

5 Povestea Podului de la Cernavodă

10 Ziua Internațională a Dorului

11 Pantelimonu, satul cetății dintre ulmi

13 Frânturi de viață - Apostolii satelor.

Învățătoarea Valeria Ciobescu

15 Poveștile bunicilor noștri - „Asta-i datoria
lui Dumnezeu”

17 Mircea Vodă, multiculturalitate și
interetnicitate de-a lungul istoriei

20 Frânturi de viață - Dumitra Avramescu din
comuna Costinești

21 Frânturi de viață - Orașul sub lupa
amintirilor

23 Medalie de aur pentru artiștii Centrului
Cultural „Teodor T. Burada” la concursul
„Balkan Folk 2015”

24 Câteva file răslețe din istoria unui sat,
adică a câtorva oameni ai lui

28 Sinaxar - Sărbători religioase. tradiții
populare

30 Cercetășia - O formă de educație cu
principii sănătoase

32 Silvia Grossu a lui Ionica Donos din
Basarabia(VII) - Cei șapte ani de-acasă

36 Povestea Catedralei din Constanța

Editorial

Pilduitorul Anghel Saligny

Nicolae Iorga: "Anghel Saligny a fost unul dintre corifeii unei generații spornice, al mănunchiului de creatori căruia îi datorăm atâta din ce are și din ce poate da țara".

Multe s-au scris despre Anghel Saligny și mult mai multe au rămas încă nescrise. Toți recunosc însă că a fost un geniu. Vocația lui s-a numit în stil ingineresc construcția podurilor peste ape. Se pare că s-a născut într-un han, la marginea Ștefăneștiului, când potopul unei ploii torențiale a ridicat în vâltoare ei chiar patul în care se aflau lăuza cu pruncul abia născut. Ursitoarele i-au hărăzit să fie om mare. Părinții l-au învățat să iubească țara de adopție și să o slujească exemplar. Contemporanii l-au răsplătit cu cele mai multe onoruri din cât putea primi într-o viață un om important. Se spune că era personalitatea care poseda cele mai multe decorații din țara noastră. Generația următoare l-a ignorat. Și noi, astăzi. Câți își vor fi amintit că s-a născut într-o zi de mai a anului 1854 și a plecat spre stele la 17 iunie 1925? Câți se gândesc astăzi să-i dăruiască o floare la picioarele bronzului ce străjuie intrarea în portul Constanța? Sau să organizeze un simpozion omagial cu ocazia scurgerii a nouă decenii de la moarte?

Biografia lui a luat formă de legendă. Viața unui om devotat muncii, țării, cauzelor mari. Familia lui este de origine franceză, o ramură a vestitei familii Chatillon-Coligny, a cărei primă atestare documentară este din anul 944. Amiralul Coligny este în istoria Franței prima victimă a nopții Sfântului Bartolomeu, pentru care ia drumul exilului. Un urmaș al acestuia, Alfred Rudolf de Saligny, împreună cu Constantin de Saligny, ajung în Prusia unde ascultă cu încântare povestirile lui Mihail Kogălniceanu, despre frumusețile Moldovei. Ioan Ghica îi solicită să vină la moșia sa pentru a-i învăța pe copii franceză, cei doi frați vin cu plăcere și, puțin mai târziu, Constantin este autorul culegerii de folclor "Fleurs Roumains".

Mai târziu, Anghel își motiva opțiunea de a rămâne în țară: "Deși familia mea s-a născut din apele Loirei și pe urmă a pribegit prin lume, noi am fost întotdeauna loiali, așa că dacă o țară ne-a dat azil și ne-a recunoscut drept fiii ei, noi nu o putem trăda."

Și nu numai că nu a trădat-o vreodată, dar a clădit pentru ea cu mintea și fapta cele mai importante poduri peste ape, portul modern Constanța, a răspuns la toate apelurile țării uneori cu prețul sănătății sale.

Cum poate fi prezentat peste timp Anghel Saligny? Ca unul dintre întemeietorii ingineriei românești și pionier al științei și tehnicii mondiale prin soluțiile date în proiectarea și executarea construcțiilor de poduri și a celor industriale. El folosește, pentru prima dată în lume, betonul armat în construcția unor silozuri. Pentru podul de la Cernavoda a aplicat două inovații mondiale: grinda cu console la suprastructură și oțelul moale în locul fierului pudlat. La lucrările portului Constanța realizează o altă premieră în construcțiile din România: executarea fundațiilor pe piloți prefabricați din beton armat, bătuti cu sonete mecanice. A fost artizanul Marinei comerciale române și al Serviciului de navigație fluvială. După 35 ani de activitate se retrage din serviciul Ministerului Lucrărilor Publice, trece la Ministerul Agriculturii și Domeniilor unde face proiecte pentru îndiguirea marilor ostroave dintre Borcea și Dunăre. Este primul care studiază problema alimentării cu apă a Capitalei, iluminatul cu gaz și electricitate a acesteia, se ocupă de proiectul unei gări mari în București, execută câteva proiecte de Acoperire a Dâmboviței, ia parte activă la înființarea Societății de tramvaie și la construcția primelor linii de tramvaie. Este în paralel profesor la catedra de poduri și drumuri și 30 promoții studiază cu el probleme ingineresti.

Cum poate fi cinstită memoria acestui savant ?

Apreciindu-l pilduitor pentru noi, toți.

Aurelia LĂPUȘAN

Evocări

Podul Regele Carol I

Geo Bogza

Peste apele mari și tulburi ale Dunării, podul dela Cernavodă vorbește o altfel de limbă, mult mai apropiată de noi. În linia lui suplă, elegantă și îndrăznească e vorba de istoria modernă a României. La cele două capete ale lui, dorobanții de piatră care fac de strajă reamintesc luptele în care acest popor și-a căpătat Independența, și cum mulți contiporani de-ai lor sunt încă vii, sub forma unor moșnegi prin satele noastre, se dovedește încă odată ceea ce nici o clipă nu trebuie uitat: că statul român, modern și independent, este egal cu o viață de om, că el nu are în urmă mai mult de trei sferturi de veac.

Peste tot ceea ce s'a construit în acest scurt răstimp, aproape țara întreagă, în forma ei actuală, podul Regele Carol I plutește ca o pasăre albă, imaculată și îndrăznească. Peste apele largi și grele de nămolurile Dunării, el se ridică la o înălțime amețitoare, unindu-le printr'o singură linie, elegantă, suplă și în acelaș timp plină de echilibru.

Desfac albumul de fotografii la epoca în care a fost construit acest pod și văd o mulțime de domni, nedeprinși să pozeze, înțepeniți în fața obiectivului, cu haine noi, de o tăietură demodată acum, și oricât ar părea de nefirești, iar uneori ridicoli le privesc barbișoanele și mustățile cu admirație, și le spun: așadar voi, pe vremea când noi care ne credeam deștepți nici nu existam, voi cu barbișoanele și cu pălăriile voastre de paiu ați construit acest măreț și trainic pod! Bravo vouă! Iar gândul meu se îndreaptă plin de respect spre mulțimea de muncitori anonimi, frați ai plugarilor din Bărăgan, care au coborât în fundul fluviului să pună temelia de ciment a acestui pod, fără să știe poate că în felul acesta puneau înseși temeliile țării de mâine.

Privită de pe malurile Dunării, alba și măreața construcție a podului Regele Carol I, arată cu miile lui de tone de fier, trase prin cer la o mare înălțime, că poporul român, în scurtul răstimp de când și-a dobândit independența, n-a fost nici

leneș, nici lipsit de energie și îndrăzneală. Apoi, nu trebuie uitat, că acest pod a fost făcut să ducă la Constanța. Iar acolo, pe malurile mării, aceiași părinți ai noștri cu barbișoane și pălării de paiu, au ridicat câteva silozuri gigantice, și punând valurilor stavilă un dig trainic de piatră, au construit un pod, încăpător și modern.¹

(Fragment din reportajul semnat de Geo Bogza cu prilejul semicentenarului podului)

¹ Cuget liber, II, nr. 304, 14 septembrie 1945, p. 1

Un pod peste o apă. Nu o oarecare apă, ci Dunărea. Și nu un pod oarecare, ci podul care unește Dobrogea, provincia românească nou revenită la România, de Țară și țara, prin portul Constanței, de lumea întreagă.

Este vorba despre Podul de la Cernavoda, de tânărul lui creator, Anghel Saligny, și de tânără sa echipă de ingineri.

Vă propun o poveste. O poveste adevărată, dovedită prin podul însuși, documente, mărturii.

Povestea Podului de la Cernavodă

Dobrogea, provincie românească, aflată sub stăpânire otomană în secolul XIX. O perioadă în care marile puteri luptau pentru teritorii și, mai ales, pentru sfere de interese, în contextul avântului industrializării; în care principele Alexandru Ioan Cuza, la 1859, nu doar că aduce pe harta lumii România, ci îi creează și baze moderne. Războiul nostru de Independență readuce Dobrogea în granițele Țării mame. În acest nou context, legarea, în fapt, a pământului dintre Dunăre și Mare de România, din toate punctele de vedere, era absolut necesară. Practic, unirea printr-un sistem de poduri și o cale ferată. Europa era interesată, fiind în plin avânt economic și având nevoie de bogățiile României.

Ideea construirii unui canal sau a unei căi ferate între Cernavoda și Constanța își are sorgintea încă din prima parte a secolului XIX, fiind pusă „în acte” de domnul muntean Barbu Știrbei, în ianuarie 1855, care dorea prelungirea unui drum de fier din Țara Românească „*până la un punct al Mării Negre*”.

O primă încercare o face Imperiul Otoman, care concesionează companiei engleze „Danube and Black Sea Railway Company Limited”, pe o perioadă de 99 de ani, construirea căii ferate Cernavoda-Constanța și lucrările de modernizare a portului Constanța. Lucrările, demarate la 1 septembrie 1857, urmau să construiască prima cale ferată din Imperiul Otoman din zona europeană.

Interesul principelui Carol I pentru această provincie și pentru legarea României de Mare se observă din mărturisirea principesei Elisabeta, care scria că la sosirea sa în România, „*pe masa de lucru a principelui Carol era întins planul podului peste Dunăre*”, și din vizitele teritoriului românesc de la Gurile Dunării, din discuțiile purtate cu reprezentanții Comisiei Europene a Dunării și din mesajele din Parlament.

Revenirea Dobrogei la Țară accelerează punerea în practică a visului autorităților române.

Anghel Saligny, savantul care ar face cinste oricărei țări

Imperios necesară era legarea fizică a Dobrogei de România, în cadrul unui amplu proiect de infrastructură. Proiectul era sprijinit în primul rând de principe, de cel ce avea să fie considerat „părintele Dobrogei” - Mihail Kogălniceanu, și de prim ministrul Ion Brătianu.

În acel moment, în Dobrogea exista o singură linie ferată, de 60 km, între Cernavoda și Constanța. Compania engleză care o construise realizase lucrări de mântuială și nefinalizate.

În aceste condiții, era necesară răscumpărarea căii ferate Cernavoda-Constanța și a portului Constanța de la „Danube and Black Sea Railway and Kustendge Harbour Company Ltd”. Tratatul pentru răscumpărare au fost grele și de durată, dar, la 21 mai 1882, se dădea *Legea privind răscumpărarea de către statul român a căii ferate Cernavoda-Constanța* cu suma de 16,5 milioane →

Grandiosul pod de la Cernavoda în timpul lucrului.

lei plătită în aur. Peste doi ani, este răscumpărat și portul Constanța. Lucrările trebuiau începute de la zero.

Problema construirii podului de la Cernavoda era gândită într-un întreg complex de infrastructură, care urma să lege Dobrogea de restul țării: un pod peste bălțile Dunării și peste Borcea, o cale ferată pe acest pod - între Fetești și Cernavoda -, refacerea integrală a căii ferate Cernavoda-Constanța pentru alte dimensiuni de trafic și o serie de construcții feroviare adiacente.

Un proiect îndrăzneț, pentru care au fost constituite instituții și direcții speciale. Având în vedere gradul înalt de gândire și experiență cerute de lucrarea de construcție a podului, autoritățile române au organizat **concurs internațional**. La prima licitație, la 1 septembrie 1883, și-au prezentat proiectele opt renumite case de construcții europene, însă, niciunul dintre proiecte nu a întrunit condițiile cerute.

În 1887, Ministerul Lucrărilor Publice înființează un serviciu special de studii al căii ferate Fetești-Cernavoda, în fruntea căruia este pus inginerul Anghel Saligny. Acest serviciu urma să elaboreze proiectele definitive, respectând condițiile impuse de ultimul concurs. Autoritățile române au ales varianta gândirii și construirii podului de o echipă de tineri ingineri români, formați la deja cunoscuta Școală de Drumuri și Poduri. Actul poate fi interpretat și ca o declarație de independență față de marile puteri tehnice ale lumii. Mihail Kogălniceanu crezuse de la început și total în geniul tinerilor ingineri români. Regele Carol I îl

considera „o glorie a României”. Saligny studiase cele mai noi metode și materiale de construcții și, deși tânăr, avea o experiență bogată și vocația de șef de școală.

În echipa sa a ales tineri ingineri, în majoritate foști elevi ai săi, absolvenți ai Școlii de Drumuri și Poduri. Acești tineri entuziaști și capabili erau pregătiți. Saligny vizitează și analizează cele mai mari poduri din lume, iar Vintilă Brătianu s-a familiarizat cu una dintre cele mai mari oțelării din Europa, Uzinele „Creusot”.

Proiectul podului elaborat de Saligny a fost terminat în 1888 și admis pe 1 decembrie 1889. Avea girul celor mai mari specialiști în domeniu din lume. Podul peste Dunăre urma să folosească două mari inovații: sistemul de grinzi-console și oțelul Siemens Martin, în locul fierului pudlat.

Pregătirile pentru inițierea lucrărilor podului au început din vara anului 1890. Lucrările în sine încep pe 9/21 octombrie 1890, ocazie cu care Regele Carol I vine, din nou, în Dobrogea, pentru a pune **piatra de temelie** a podului de la Cernavoda. În documentul comemorativ regele Carol I scria că, de la revenirea Dobrogei la România, soarta acesteia a constituit o prioritate, ca și construirea unui pod peste Dunăre, care avea să unească vechea Românie cu litoralul Mării Negre și cu viitorul port Constanța.

Construirea podului a însemnat o luptă grea cu natura, în care calculele severe ale lui sir Charles Hartley și forajele de studiu realizate sub conducerea inginerului Herjeu au învins. Chesoanele au fost coborâte la 27 m sub nivelul apei, masivele pile au fost înălțate în blocuri mari de piatră legate între ele cu mortar de ciment sau cu var hidraulic și căptușite, la exterior, cu moloane de granit. „Zece coloși din piatră înălțați din adâncul de sub albie până la înălțimea de 36 de metri deasupra nivelului apei. Și alte 61 de pile din zidărie de piatră pe aproape zece mii de piloți de stejar înnađiți în infrastructurile viaductului. Iar, spre final, la fel de greaua bătlăie pentru montarea suprastructurilor metalice, a miilor de tone de oțel, uzinat, ce-i drept, de firme străine, dar după proiectele inginerului român...El utilizează, pentru toate deschiderile mari ale podului doar două tipuri de grinzi. Și numai cinci tipuri pentru întregul complex al podurilor, măsurând nu mai puțin de 4.087 metri lungime, 16.823 tone de oțel prinse în câteva milioane de nituri...” (Simion Tavitian, Dobrogea, tărâmul dintre ape, Ed. Ex Ponto, Constanța, 2005, p. 90).

Fundațiile, zidăriile și grinzele metalice la podul de peste Dunăre s-au executat de Compania „Fives-Lille” al cărui reprezentant era inginerul

român Romulus Baiulescu. Vintilă Brătiau a fost convins de Anghel Saligny să fie intermediarul între Compania „Fives-Lille” și uzinele „Schneider-Creuzet”.

Pentru lucrările podului peste Dunăre s-au realizat 43.000 m³ săpătură în aer comprimat, 1.139 tone de oțel la chesoane, 37.340 m³ zidărie, 5.066 tone oțel dulce și 148 tone oțel dur.

Lucrările au costat, în total, 35 milioane lei, din care pentru podul propriu-zis s-au cheltuit 9.928.838 lei, restul fiind consumat de calea ferată și celelalte lucrări.

Un element distinctiv al Podului sunt cei doi dorobanți care-l flanchează, drept mulțumire pentru cei care au făcut posibilă întoarcerea provinciei Dobrogea la Țară. Dorobanții și stemele au fost realizate de sculptorul francez Léon Pilet. Dorobanțul de pe partea nordică poartă semnătura autorului și anul realizării (1895).

Festivitățile ocazionate de **inaugurarea podului de la Cernavodă**, care purta numele Regelui Carol I, au loc pe 14/26 septembrie 1895. Era vorba despre primul pod din Europa continentală, după „Firth of Forth”, din punct de vedere al lungimii deschiderii sale centrale de peste Dunăre -190 m - și cel mai lung pod din lume – 4.087 m.

14.000 de bucureșteni au cumpărat bilete de tren - mai ales la clasa a III-a – și, acompaniați cu lăutari, au plecat de la Gara de Nord în cele 4 trenuri de plăcere, puse la dispoziție de Direcția Căilor Ferate. Călătorii au ocupat locurile încă de la 2 noaptea, în condițiile în care prima garnitură trebuia să plece la 6,25. Aglomerația a fost atât de mare, încât oamenii au călătorit și pe acoperișurile vagoanelor. La 9,45 a plecat un tren special cu invitați, care s-a cuplat, la Băneasa, cu trenul regal.

Călătorind pe Dunăre, Louis Olivier, directorul „La Revue Generale de Sciences Pures et Appliquees”, nota: „Către orele 5,30 p.m. zărirăm în depărtare o ușoară dantelă întinsă ca o eșarfă fragilă deasupra fluviului; ne apropiem de Cernavoda și de podul Carol I (...) Toți excursioniștii năvăliră pe puntea din față, așteptând clipa când minunăția putea fi mai bine văzută și când vaporul a ajuns aproape de monument, un strigăt tășni din toate piepturile, vrând să-i spună celebrului inginer – Anghel Saligny -n.n. -, refugiat cu modestie pe puntea din spate, unanima lor admirație”. (Drumuri și poduri, București, III, 1993, p. 29).

Sărbătoarea cu ocazia inaugurării se bucură de prezența a numeroși reprezentanți ai familiilor regale europene. Participă regele, regina, principele Ferdinand și principesa

Maria, principii Leopold - care purta uniforma de colonel al armatei române - și fiul său, Wilhelm de Hohenzollern, principele Bernard de Saxa-Meiningen cu principesele Charlota și Teodora. Lor li se adaugă miniștri, președinți și membri ai birourilor Corpurilor legiuitoare, trimiși ai altor țări, conducători ai Armatei Române, înalți demnitari ai statului, reprezentanți ai presei românești și străine și un public de 20.000 de oameni, veniți din toate colțurile țării. Trenul regal se oprește la capătul podului, unde suita a fost întâmpinată, în sunetul salvelor de tun, de inginerul Anghel Saligny, C. Olănescu - ministru al Lucrărilor Publice - și de I. Kalinderu - administratorul Domeniilor Regale -, de elevii Școlii de Poduri aflați sub arme. Carol I a mers pe jos, spre Dobrogea, până la jumătatea podului, unde a bătut ultimul nit - din argint, inscripționat cu stema României și anul 1895 -, ce avea imprimate stema regatului României, inițialele suveranului și anul 1895. Te-Deum-ul a fost ținut de un mitropolit adus de la București și de episcopul Dunării de Jos, Partenie.

După ce regele a bătut ultimul nit, de argint, al podului și după slujba religioasă, Carol I a citit actul comemorativ:

**„NOI, CAROL I,
Prin grația lui Dumnezeu și voința
națională
REGE AL ROMÂNIEI**

În anul mântuirii 1890 am pus piatra fundamentală a podului, menit să împreuneze cele două maluri ale Dunărei între Fetești și Cernavoda.

(...)După cinci ani de muncă satornică, Dumnezeu hărăzind Țării liniște și îndestulare, astăzi în a 14-a zi a lunii Septembrie, din anul mântuirii 1895, și al 30-lea al Domniei Mele, mulțumită râvnei și măestriei inginerilor români, am trecut pe deasupra valurilor celor două brațe ale Dunărei mărețe și am bătut cel din urmă cuiu, care a încheiat și sfârșit aceste falnice lucrări...

(...) De azi înainte nimic nu mai desparte România din stânga Dunării de Dobrogea, pe care, prin vitejia ostașilor noștri, din războiul de la 1877, am împreunat-o din nou cu patria mamă. Astfel, vom putea da acestei provincii și porturilor ei de pe țărmul Mării toată îngrijirea Noastră, spre a lor dezvoltare și propășire. Mândri, împreună cu Țara întreagă, că am ridicat un monument ce face fala neamului românesc și care va fi pururi îndemn puternic pentru urmașii Noștri, spre a purcede tot mai departe pe calea muncii, a civilizației, a măririi. Am semnat acest document de vecinică amintire. Am chibzuit, dar ca, după sfințenia podului, făcută de I.P.S.S. →

← Arhiepiscopul și Mitropolitul Primat, un exemplar să fie așezat în zidăria de pe malul drept al Dunării, împreună cu copia documentului ce a fost pus în zidăria piciorului de pe țărmul stâng, iar cel de-al doilea să se păstreze în Arhivele Statului". (apud Romulus Seișanu, *Dobrogea, Gurile Dunării și Insula Șerpilor. Schiță monografică. Studii și documente*, Editura „Universul”, București, 1928, p. 221).

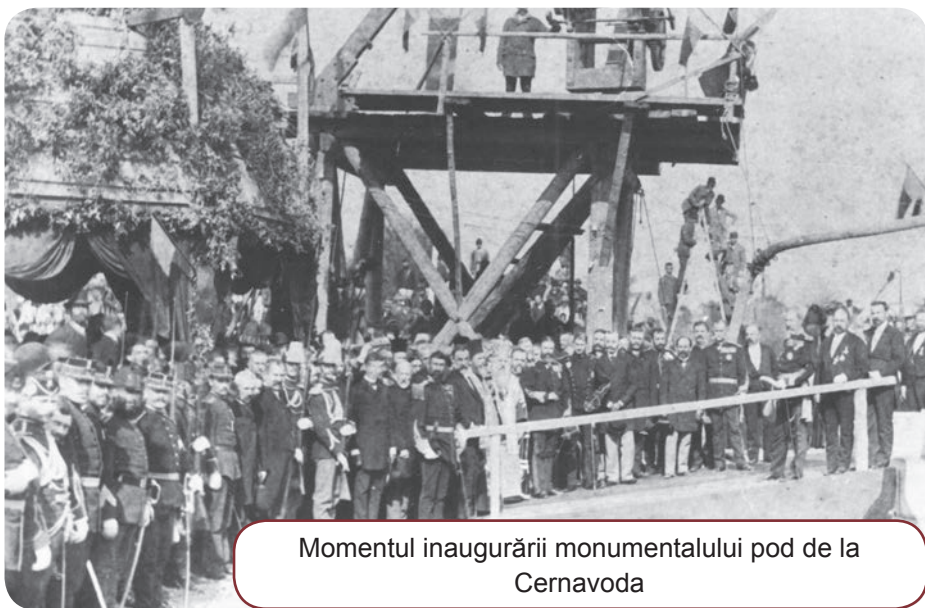
Desfășurarea festivității cuprinde și momente de mare intensitate. Cei prezenți au așteptat cu nerăbdare punctul culminant: trecerea peste pod a celor 15 locomotive, împodobite cu verdeață și steaguri tricolore, cu o viteză de 80 km/oră, care au suierat odată cu sunetul sirenelor locomotivelor, cu cel al trâmbițelor, tobelor, muzicii militare. Atmosfera este incendiară. Uralele nu mai conțineau, pălăriile zburau în aer și batistele fluturau în vânt.

Bătrânii își amintesc că, la inaugurarea podului, a asistat „aproape întreaga populație dobrogeană”, iar, „Anghel Saligny, instalat pe o schelă de sub șina ferată, a dispus să treacă trei locomotive cu viteză maximă pe deasupra sa”, dorind să arate celor ce contestau rezistența și siguranța podului. Alături de el, s-au aflat și muncitori care lucraseră la ridicarea podului. În mulțime, se răspândise zvonul - fals - că Anghel Saligny avea, în buzunar, un pistol, pe care să-l folosească în cazul în care podul nu rezista. Acesta declară imediat după „probarea” podului: „Știam că va ține!”

Reprezentanți ai autorităților centrale au ținut discursuri elogioase, iar regele „i-a acoperit cu ordine și medalii pe inginerii care și-au adus contribuția la proiect. Chiar și muncitorilor le-a oferit câte un ceas din aur. Unul dintre fericiții salahori care a primit o asemenea bijuterie a fost italianul Giuseppe Basaldella. Acesta a folosit ceasul până la moartea sa, survenită în 1923.” (apud Cătălin Fudulu, *Carol I la Constanța*, „Ziarul Financiar - Ziarul de duminică”, 15 sep. 2006).

Regele și invitații săi au luat masa sub un umbrar, inginerii și mitropolitul sub un umbrar separat. Anghel Saligny, invitat personal al regelui, avea locul rezervat la masă în fața principesei Maria.

Pentru numeroasa populație prezentă s-au întins sute de mese pline și vin din belșug. În mod special, pentru musulmanii prezenți, s-au pregătit pilaf și tradiționala cafea.

Momentul inaugurării monumentalului pod de la Cernavoda

Știrea inaugurării podului construit peste Dunăre, la Cernavoda, a făcut înconjurul lumii, prin paginile periodicelor, valoarea podului și echipei de ingineri români a fost recunoscută de marii specialiști ai lumii, iar realizările inginerului român Anghel Saligny au fost imediat cuprinse în multe dintre tratatele de poduri, fiind dat drept exemplu de concepție și îndrăzneală.

Și toate aprecierile erau adevărate: la Fetești-Cernavoda fusese construit cel mai lung pod din Europa, cu cea mai mare deschidere din Europa continentală, iar complexul celor trei poduri feroviare era cel mai lung din lume.

Podul de la Cernavodă este considerat a fi opera lui Anghel Saligny. Însă, acesta declară, cu binecunoscuta-i modestie: „Rămân neclintit la opinia mea că dacă n-ai ocazia să te manifestezi și n-ai colaboratori buni, cum am avut eu, nu te poți distinge. Datoresc norocului, împrejurărilor și eminentilor mei colaboratori, prestigiul de care mă bucur acum (...) Eu nu am un așa de mare merit în ceea ce s-a făcut; căci am avut în jurul meu elemente cu totul superioare care mi-au ajutat, și am avut noroc să găsesc asemenea colaboratori; sunt sigur că fiecare dintre d-voastră dacă ar fi avut același noroc făcea ca mine, dacă nu chiar mai mult și mai bine decât mine”. (apud D. Iordănescu, C. Georgescu, *op. cit.*, p. 385). Și are dreptate. Podul „Carol I” - numit, azi, „Anghel Saligny” - a fost opera unei echipe, asupra căror nume istoriografia românească nu s-a oprit așa cum merită. Le amintim din nou, cu pioasă recunoștință: Anghel Saligny, Ion Băiculescu, N.N. Herjeu, frații Alexandru și N. Davidescu, Șt. Gheorghiu, Petri Zahariade, A. Dumitrescu, Ion Ionescu, Camil Brânză, I. Pîslă, frații Vintilă și Ion. I.C. Brătianu.

De-a lungul vieții sale, opera inginerească de la Cernavodă a lui Anghel Saligny și a tinerei sale echipe a fost intens probată. Astfel, la doar doi ani de la inaugurare, apele Dunării au crescut, rupând o parte din terasamentul liniei ferate de la Cernavoda. Inginerii prezenți la fața locului au apelat la ajutorul lui Saligny, care a stat câteva zile la Cernavodă și a condus, personal, lucrările de apărare.

Și războaiele care au urmat au avut de a face cu podul de la Cernavoda, punct strategic. În perioada de neutralitate, rămâne sub semnul întrebării intenția bulgarilor de a mina podul. Însă, cea mai grea încercare prin care trece acest obiectiv strategic, este cel din Primul Război Mondial, în 1916, când, pentru a stopa ofensiva armatelor bulgare, după ce armata română a apărut podul de la Cernavoda, constructorii săi au fost nevoiți „să-l rupă”, pentru a nu servi inamicilor. Momentul a fost dureros mai ales pentru părintele său, Anghel Saligny, care a trebuit să indice punctele slabe ale podului. Și nici așa, construcția nu a cedat, deoarece, după dinamitare, podul a rămas în picioare, fiind distruse doar tablurile metalice. Podul nu s-a prăbușit nici în cel de-al Doilea Război Mondial, acesta fiind lovit din plin de două bombe.

*

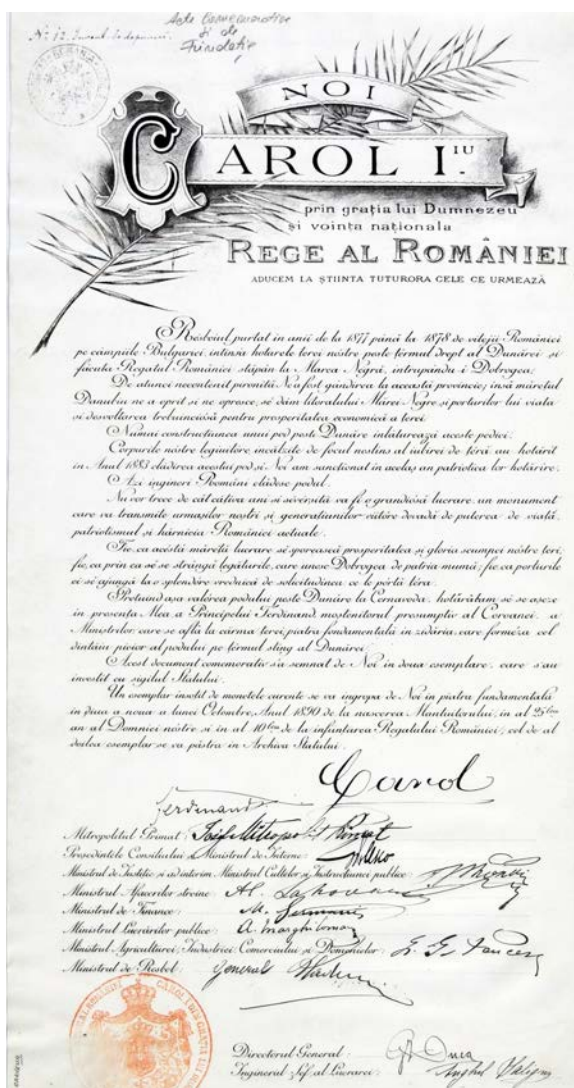
Azi nu mai este folosit Podul de la Cernavoda. Podul cel vechi. Al lui Saligny. Timpul l-a învins, însă nu pentru că podul „era bătrân”, ci pentru că economia României și a lumii s-a dezvoltat mult, pentru că însăși tehnica și tehnologia au evoluat semnificativ. În acest context, podul din 1895, proiectat pentru timpul și cerințele perioadei, a trebuit să fie „completat” cu un altul, care să preia, de pe umerii obosiți, o parte din sarcini. Nu cred că podul construit de echipa lui Anghel Saligny a devenit deja „un exponat de muzeu”. El încă ar mai putea duce. Și, pe de altă parte, nici nu se poate compara, ca eleganță și frumusețe cu cel

nou. De pe care putem, însă, să admirăm Dorobanții, care, încă, stau de strajă.

Pentru unii, sfârșitul acestui articol poate nu e cel mai potrivit. Dar, cum și din povești adevărate trebuie să învățăm, închei cu amintirile inginerului Nicolae Ionescu Johnson despre „părintele” Podului de la Cernavodă, pentru a oferi românilor de azi un exemplu de profesionalism și conștiință: „Anghel Saligny venea foarte des la Cernavoda. Ceasuri întregi umbla pe podul ridicat de el, sau cobora pe dedesuptul lui și cerceta, parcă ar fi căutat cine știe ce lucru știut numai de el. Mă împrietenisem cu acest bătrânel care, fiind un adevărat savant, își dădea silința să nu pară. Adesea îl conduceam cu barca pe sub pod și urmărindu-l cum își plimba ochii cercetători de la un loc la altul, mă întrebam la ce s-o fi gândind bătrânul acesta, a cărui pace nu îndrăzneam s-o tulbur cu întrebări nelalocul lor. Dar într-o zi, tot mi-am luat inima în dinți și l-am întrebat ce anume

îl face ca ceasuri întregi să nu-și mai ia ochii de la pod, ca și cum nu s-ar mai sătura să-și aprecieze opera. Nu s-a supărat de întrebare. A zâmbit ca în fața unei naivități și mi-a răspuns: <<Îmi admir opera mai puțin decât îți închipui. Dacă mă vezi zgâindu-mă la ea ceasuri întregi, e ca să-i descopăr părțile slabe, greșelile...>> <<Greșeli? Exagerați! Toată lumea nu mai contenește să vă laude.>> <<Las' că eu știu mai bine ce greșeli am făcut! Și este mai ales una pe care nu mi-o iert.>><<?>><<Trebuia să fac pe pod o cale dublă - una pentru căruțe și pietoni, să mai fi existat și o astfel de legătură între Dobrogea și Muntenia.>>. (Nicolae Ionescu Johnson, Însemnările unui marinar, ESPLA, București, 1956, p. 344).

Dr. Lavinia GHEORGHE

Ziua Internațională a Dorului

13 mai nu a fost zi cu ghinion, ci zi cu dor. A fost Ziua Internațională a Dorului, care și-a făcut debutul în calendarul sărbătorilor, anul acesta.

O inițiativă de suflet, mai ales pentru românii aflați departe de locul în care s-au născut. Poate pare incredibil, dar da, unora chiar le e dor de România, de țara asta pe care alții o înjură de dimineața până seara. Cine știe, poate la fel au făcut și ei, înainte să ajungă departe și înainte să îi lovească dorul. Pentru că așa e dorul – îi place să țințească la distanță și te lovește drept în inimă, atunci când ești departe. Ți-e dor de vară tocmai în mijlocul iernii, ți-e dor de copilărie atunci când ești om în toată firea, ți-e dor de țara ta, atunci când ești la mii de kilometri depărtare.

„Oricât de multe am avea, tot ne lipsește ceva. Sau cineva. Dorul de cineva te face să-ți amintești doar lucrurile cu adevărat importante. Dar mai mult decât orice, dorul te împinge să faci gesturi frumoase.(...) Ziua Internațională a Dorului este o sărbătoare românească, ce vorbește despre sufletul românesc și forța inventivă a poporului nostru. O sărbătoare durează o zi, dar emoțiile ei pot dura o viață întreagă” spun inițiatorii proiectului.

Deci, până la urmă, Ziua Internațională a Dorului este o sărbătoare dedicată nouă, tuturor, pentru că fiecare dintre noi îi dor de ceva: de un loc, de un moment, de o persoană, de o stare, de un sentiment. În această zi, ne privim dorurile în față, le acceptăm și le conștientizăm pentru că sunt dovada faptului că încă suntem oameni, că încă mai simțim.

Și așa s-a și întâmplat, la prima ediție a sărbătorii. Rețelele de socializare s-au împlut de mesaje despre dor, fiecare mărturisindu-și dorurile și contribuind la conturarea unei mișcări menite să celebreze dorul.

Se spune că “dor” este singurul cuvânt din limba română care nu are traducere, nu are un echivalent în alte limbi, un sinonim perfect și poate fi explicat doar printr-o suită de cuvinte. Aș explica acest lucru prin faptul că dorul românesc este mai mult decât un cuvânt, este o stare. Și stările nu pot fi explicate în cuvinte, ci doar simțite.

Florentina Mariana STAN, Radio Constanța

Pantelimonu, satul cetății dintre ulmi

Deplasările viitorilor jurnaliști prin Dobrogea au o însemnatate anume. Ei caută să aducă acum, aici, pentru generația actuală și viitoare, tradițiile și obiceiurile bătrânilor. De data aceasta, am ajuns la Pantelimonu. O comună nu foarte departe de Constanța, dar care în ciuda apropierii sale de modernitate și tehnologie, încearcă să conserve cât mai bine moștenirea culturală a locului.

Numele comunei a fost înainte Ulmetum, după castrul roman omonim de la marginea satului. În limba latină, denumirea de Ulmetum înseamnă "pădure de ulmi" de unde putem deduce faptul că aici a fost cândva o astfel de pădure. Din punct de vedere istoric, despre cetatea Ulmetum știm că a fost așezare și cetate romană, distrusă de popoarele migratoare la sfârșitul secolului al 6-lea. Trei valuri hunice s-au abătut peste locurile acestea.

Oamenii încearcă să păstreze cât mai bine obiceiurile satului. Astfel, cei mici sunt învățați din clasele primare despre descântec, joc popular, bocet și costumul tradițional românesc. Știu să colinde, să-și poarte cu mândrie costumul popular.

La școala din comună, i-am găsit pe cei mici cumiți, în bănci, ascultând de doamna învățătoare. Și pentru că ospitalitatea este la ea acasă, ne-au oferit și o mică demonstrație. Fetele au dansat "Paparudele", un joc popular cunoscut în toate zonele țării, dar sub altă denumire. Acest dans ritualic și magic este unul clasic, invocat de grupuri de femei pentru a aduce ploaie în timp de secetă.

Pe lângă pașii de dans simpli, dar ritmați, versurile rostite au o semnificație aparte. Trebuie să nu uităm că "acest dans nu se face oricând.

1960. Familia Gheorghe Voineagu

Stolnicele din Pantelimonu la sfârșitul unei nunți în anul 1970

Jocul este practicat în a treia zi după Rusalii, sau în orice zi de vară după o secetă prelungită.", ne amintește una dintre elevele care au participat la demonstrație.

Întorcându-ne în timp și făcând o comparație cu școala din zilele noastre observăm mari diferențe. Doamna Martinescu, sau tanti Jana, cum o știu sătenii, la cei 70 de ani ai săi, ne spune că "înainte erau doar doi învățători. Învățam laolaltă cu cei mai mari. Erau câte 2-3 categorii de vârstă într-o clasă cu un singur profesor. De la clasa I până la clasa a VII-a."

Tot din amintirile lui tanti Jana ne putem face o imagine a vremii și a modului în care era privită învățătura. Chiar dacă nu erau condiții în sat, pentru că abia în anul 1923 a fost ridicată școala, până atunci fiind o cameră improvizată, copiii erau dornici să învețe și să cunoască cât mai multe lucruri despre lume. Și-și dădeau silința să învețe, dar și să muncească de mici în gospodărie.

Distrațiile pe vremea aceea erau limitate. Și ca timp, dar și ca oportunități. Păpușile se făceau din cârpe și pănuș de porumb, umplute cu vată sau materiale vechi și legate cu fâșii subțiri de la frunze sau chiar cu sârmă. Trebuie să fim recunoscători pentru posibilitățile noastre, dar și ale părinților că am avut jucării mult mai sofisticate și o copilărie lipsită de grija muncii la câmp în mijlocul verii. Acum mergem la plajă, ne distrăm în cluburi și cafenele. Atunci, distracția avea loc o singură dată pe săptămână, doar 2-3 ore. Hora satului era distracția fetelor și a flăcăilor. "Cântăreții erau aduși chiar și din alte sate aflate la 10 kilometri depărtare. Se mergea cu căruțele cu caii. Se cânta tot drumul", povestește tanti Jana, cu gândul la distracțiile și bucuriile pe care i →

← le-a oferit vremea respectivă.

Hora satului, care avea loc sâmbătă seara, era un bun prilej pentru cei necăsătoriți să își găsească consoarta. Chiar dacă tinerii se plăceau, părinții se cunoșteau mai întâi și cădeau de acord asupra averii. Apoi se puteau declara logodiți. De reținut este faptul că atunci nici nu se auzea de divorțuri. Rolul femeii în casă era știut dintotdeauna. Fetele erau învățate de mici să gătească, să coasă, să facă curat și să fie ascultătoare și oarecum supuse bărbatului. Acesta trebuia să aibă grijă de copii, de educația lor, dar și de gospodărie.

Oamenii locului sunt diferiți față de cei de la oraș. Sunt mult mai calzi sufletește. Au o privire

Copii din Pantelimonu în 1960

curată, o gândire limpede, indiferent de vârstă. De la mic la mare știu ce înseamnă respectul. Te salută pe stradă chiar dacă nu te-au văzut nici măcar odată la ei în sat, chiar dacă știi românește sau nu. Chipurile copiilor îți umplu inima de bucurie, iar vorbele bătrânilor te ung la suflet.

Viața la sat e diferită. E o lume mai bună. O lume pe care n-ar trebui să o lăsăm în umbra vremii, prăfuită și ruginită. Va veni o vreme când vom avea nevoie de ei, de țăranii români, și atunci nu îi vom mai avea aproape să le ascultăm glasul încercat de greutățile vieții, gândirea limpede, înțelepciunea.

Georgeta ȘTEFAN, studentă

ROMÂNII AU O NOUĂ ZI DE SĂRBĂTOARE! CINTEȘC PORTUL TRADIȚIONAL

Românii vor sărbători, din anul 2016, în a doua duminică din luna mai, Ziua Națională a Costumului Tradițional din România.

Prin lege este prevăzut ca în cinstea acestei sărbători să se organizeze activități sociale, spectacole și concursuri cultural-artistice, prin care să se evidențieze valorile inestimabile pe care le reprezintă costumele tradiționale specifice fiecărei zone, să se promoveze materiale și să se inițieze campanii privind teaurizarea patrimoniului cultural material și imaterial la nivel național.

Iar elevii vor avea inclusă în curricula școlară pentru clasele IV-XII, în cadrul orelor de educație civică două ore, în luna mai, consacrate tematicii portului tradițional al zonei și portului tradițional al minorităților naționale din România, precum și semnificației acestora în conturarea și păstrarea identității naționale etnice.

În acest sens, Muzeul de artă populară Constanța și Centrul cultural județean Constanța « Teodor Burada » vor putea oferi informații și materiale didactice celor interesați.

La recenta manifestare națională «Noaptea muzeelor» tinerii constănțeni au luat cu asalt Muzeul de artă populară, arătând un mare interes exponatelor, piese de patrimoniu de o valoare inestimabilă.

DOBROGEA

Frânturi de viață

Apostolii satelor. Învățătoarea Valeria Ciobescu

Este nepoata lui Matei Ciobescu, căpitan-erou în Războiul de Independență, din 1877. Fiica lui Naum Ciobescu, combatant în primul război mondial (este fiul căpitanului Matei). Învățătoare, absolventă a Școlii normale din București. Născută în vremea răscoalei țărănești din 1907, despre care a aflat "multe", mai târziu.

La obârșiile lui, neamul Ciobescu își află începuturile, destul de îndepărtate, pe plaiuri gorjene, în vremea Vladimirescului și, se pare, chiar mai de demult.

La învățătoare, se remarcă, de la început, apropierea, marea apropiere sufletească față de omul "de rând", mereu nedreptățit, veșnic umilit de cei "de sus", mult prea "câinoși la inimă" față de cei "de jos". De remarcat, pentru marea-i bunătate sufletească, pentru inima-i largă, este faptul că învățătoarea Valeria Ciobescu a fost și soră medicală, ceea ce a îndemnat-o ca, în cel de-al Doilea război mondial, să ia parte, ca voluntar (în spatele frontului), la îngrijirea răniților, să le aline sufletele cu o vorbă de încurajare, cum numai o mamă cu mult suflet face pentru copiii ei!

Dară o boală cumplită, neiertătoare a urmărit-o mulți ani pe învățătoarea și sora medicală Valeria Ciobescu... S-a stins din viață, înfrântă de soartă, la câțiva ani după șaizeci, cu toate că ar fi mai avut multe de împlinit!...

Vorbea destul de fluent limba lui Voltaire, pentru care avea anume respect.

Învățătoarea dovedea o mare apropiere sufletească față de copiii din sat, fie că era vorba de români, fie de turci. Căci, - motiva învățătoarea și sora medicală ori de câte ori i se ivea prilejul - , în fața lui Dumnezeu, toți suntem aceiași, că este vorba de români, că e vorba de turci (în Carvăn locuiesc și turci).

Învățătoarea Valeria Ciobescu a avut relații amicale trainice cu familia preotului Leonida Moisescu-Vilea, mulți ani preot în sat. Față de preot, aceasta a înțeles ca să aibă, reciproc, sentimente de stimă, de respect, oricând. Căci ea a avut, ca notă comportamentală dominantă, ideea că preotul și învățătorul satului trebuie să dovedească mereu că ei au menirea de luminători

ai celor în mijlocul cărora își trăiesc, și ei, viața de toate zilele!

Învățătoarea era o femeie deosebit de credincioasă, căreia, - după cum ne mărturiseau mulți cărvăneni-, nu-i lipsea duminică la biserică, cu toate opreliștile!

De fapt, și mama învățătoarei, tot după mărturisirea, mai ales a unor femei în vârstă, era o femeie care "călca duminică de duminică pragul bisericii", față de preot purtând, în orice moment, în orice împrejurare, un adânc respect!

Mama învățătoarei Valeria Ciobescu, Dimana, era, la obârșii, din împrejurimile Sibiului. Și este destul de bine știută și prețuită puterea de credință, adâncă putere de credință a sibienilor lui Octavian Goga (fecior de preot).

Apropierea mare, firească, față de familia preotului a mânat-o pe învățătoare să cumpere, de la urmașii preotului, casa în care sfinția-sa a locuit amar de ani cu familia.

Față de Dan Moisescu (al doilea din fiii preotului), îndrăgitul interpret de muzică populară, învățătoarea a avut un adevărat cult, căci, - susținea dumneaei cu stăruitoare convingere, "și preotul și învățătorul trebuie să admire, să prețuiască și să susțină, deopotrivă, valorile adevărate ale folclorului, văzut ca parte integrantă, existențială a neamului, mai ales când este vorba de lumea satului!"

Impresii din cele mai alese, de recunoștință și de admirație față de învățătoare am aflat și de la foștii combatanți din cel de-al doilea război mondial, cărora sora medicală și învățătoarea Valeria Ciobescu le-a adus un plus de sănătate, vindecându-le rănilor sau alinându-le suferințele pricinuite de război.

← Aceleași sentimente, de recunoștință și de respect față de învățătoare le-am aflat și de la foștii elevi ai acesteia, căroră, cândva, ea “le-a pus condeiul în mână”!...

În anii din urmă ai cercetărilor noastre etnofolclorice în Carvăn, învățătoarea Valeria Ciobescu ne-a fost de un foarte mare folos, punându-ne la îndemână destul de valoroase materiale etnofolclorice de o rară frumusețe poetică, având un vizibil caracter de unicitate! Unele din bijuteriile etnofolclorului poetic local erau, adesea, în anumite împrejurări de viață, doară fredonate de învățătoare, altele numai recitate de ea, cu un anume talent artistic, ceea ce ni se pare, desigur, firesc la un învățător.

De la învățătoarea Valeria Ciobescu am cules foarte frumoasele balade “Canaraua Feti” și “Trei ciobani” (variantă locală a “Mioriței” alecsandrine). Ne-a mărturisit, cândva, că această nestemată pastorală locală (“Trei ciobani”) a auzit-o de la mama sa, Dimana. Întru susținerea acestui adevăr...pastoral, mai menționăm că părinții învățătoarei, Dimana și Matei, se trag din vechi familii de oieri bogați.

Mai menționăm, în mod expres, că balada “Trei ciobani” a fost apreciată, în mod sigur, de regretatul Călin Sabin, care nu a fost deloc surprins când a aflat că ambele balade locale ne-au fost comunicate, cândva, de învățătoare, căci de pasiunea dascăliței pentru folclorul cărvănean știa multă lume! Când facem această afirmație, nu numai la admiratori locali ne gândim, ci și la cei din alte sate.

Învățătoarea Valeria Ciobescu a fost căsătorită în două rânduri, dar soarta, ingrata soartă, a vrut ca învățătoarea să-și petreacă tot singură viața! Căci datorită aceluiași căsnicii neîmplinite, tot ingrata soartă a făcut ca aceasta să nu trăiască marea bucurie de a fi mamă! De aceea învățătoarea a îndrăgit mult de tot copiii din Carvăn, fără a face vreo diferență între copiii de turci și cei de români (din motivele amintite mai sus).

Dupăcum ne-a confirmat, cutemei, învățătoarea Valeria Ciobescu (născută și crescută în Carvăn), balada “Trei ciobani” își are explicația în două adevăruri de viață etnosocială locală: păstoritul, străvechi, și transhumanța pastorală.

Învățătoarea Valeria Ciobescu, mână de patimă pentru “muzichie”, își dorea atât de mult “să pună pe muzică” textele celor două balade, pe care le îndrăgise din copilărie: “Trei ciobani” și “Canaraua Feti” (toponim, aflat în strânsă “legătură” cu balada omonimă).

N-a mai avut, însă, vreme învățătoarea să-și împlinească o asemenea nobilă dorință de dascăl al satului, de iubitor al valorilor folclorice. Destinul

tragic, neiertător i-a curmat, însă, visul, înainte de a și-l împlini, cum și-a dorit mult!

Mai mărturisea învățătoarea, mână de aceeași patimă nobilă, să-și alcătuiască și o culegere de folclor cărvănean, cu redarea întocmai a subgraiului în care dumneai a văzut lumina zilei (subgraiul satului Carvăn, sat de graniță).

Știa să cânte bine la vioară, ceea ce ne-a dovedit în repetate rânduri învățătoarea Valeria Ciobescu. Căci “un adevărat dascăl al școlii (primare) nu-și poate îndeplini cu adevărat, niciodată datoria, dacă el nu știe să cânte la un instrument muzical, măcar; ăla nu se poate numi dascăl împlinit!” Așa susținea dânsa cu temei!...

...Nu! Nu ai cum să uiți un asemenea dascăl, un asemenea intelectual al satului, un asemenea “Om între oameni”, care nu mai este, dar a rămas Amintire!

Învățătoarea a trăit și a suferit lângă semeni și pentru semeni. Învățătoarea a existat, așadar, mereu, lângă oameni și pentru oameni, fie ei români, fie turci! A trăit și s-a bucurat și s-a întristat undeva într-un sat de pe valea Cara-Culacu, într-un anume sat de margine de țară, Carvăn, uitat, parcă, și de Dumnezeu!...

Alți doi Oameni ai neamului Ciobescu, despre care intenționăm a vorbi sunt: Matei Ciobescu, erou al Războiului de Independență, din 1877, și Naum Ciobescu, combatant-erou în întâiul război mondial (Mărășești, Oituz). Tatăl și fiul! Matei este tatăl lui Naum (care este, în același timp, tatăl învățătoarei Valeria Ciobescu, soră medicală în cel de-al doilea război mondial...).

Pentru fiecare din cei doi eroi ai neamului, Matei și Naum pregătesc, firește, comentarii separate (la care lucrez alternativ). După care ne-am proiectat (și o vom realiza) o lucrare de sinteză asupra celor trei personalități ale istoriei locului și ale neamului! Cel puțin provizoriu, ne-am intitulat, astfel, sinteza: “Neamul Ciobeștilor în istoria neamului nostru: obârșii și fapte demne de toată prețuirea noastră”.

Din acest neam, al Ciobeștilor, face parte și profesoara pensionară, Margareta Zamfirescu (fostă Ciobescu), nepoata lui Naum Ciobescu și a lui Matei Ciobescu strănepoată. Această profesoară ne-a fost și ne va fi de un foarte mare folos în deslușirea multor “mistere” ale istoriei acestui neam de personalități locale.

Este nepoată și a învățătoarei Valeria Ciobescu și fiica lui Gheorghe Ciobescu, nepot al lui Matei Ciobescu și fiul lui Naum (și fratele învățătoarei). Trăiește, având venerabila vârstă de 90 de ani (născută la 9 martie 1925).

Prof. Ion I ZAMFIRESCU, Carvăn

Poveștile bunicilor noștri

„Asta-i datoria lui Dumnezeu”

Pe sub copacii podidiți de floare, casele răspândite pe coline par așezate în palma lui Dumnezeu, ocrotită de vegetație, respirând calm mireasma dimineții de mai. Privim satul din curtea înaltă a școlii, ne bucurăm de priveliște, ne umplem de farmecul locului.

Îl așteptăm pe Ion Cortel, meșter în lemn, din mâinile căruia au ieșit linguri, căușuri și fuse pentru toate satele din împrejurimi, decenii la rând. Obiecte frumoase, simple și bune ca locul acesta însuși a căror atingere suspendă cumva timpul și vremurile.

Sosește. E îmbrăcat simplu și zâmbește cald, învăluindu-ne într-o privire orientală, de înțelept împăcat cu sine și cu lumea întreagă. Desigur, omul unei ocupații ancestrale nu putea fi altfel, iar dialogul nostru urmează să curgă firesc ca viața însăși.

S-a născut la Oltina, unde a crescut până la unsprezece ani, când părinții au fost reîmproprietăriți cu cinci hectare de pământ la Galița. La școală n-a mers, deși i-ar fi plăcut. Trebuia muncit pământul, iar tatăl era invalid de război. Greul cădea pe mamă și pe cei șase copii (trei băieți și trei fete). Băiatul de unsprezece ani mâna plugul cu boi, era harnic și ascultător, dar de învățat, n-a învățat decât să-și scrie numele.

S-a căsătorit la șaisprezece ani, și-a construit, cu efort, o casă, a învățat meserie de la tatăl său, care lucra lemnul cu o singură mână, a învățat să aleagă lemnul bun, în pădure, și să-l transforme în copăi, linguri, vase de tot felul. Apoi, să bată satele

, ca să le vândă.

A avut, la rândul său, trei fete și trei băieți. I-a dat la școală, a muncit din greu să-i vadă oameni, să le fie bine. A reușit. În privința asta, e mulțumit. Una dintre fiice i-a rămas aproape, și-a crescut și nepoții, s-a trezit noaptea să le încălzească lapte și să-i hrănească. (Când vorbește despre asta, zâmbetul se lărgeste și ochii îi strălucesc).

Dar acum nepoții sunt departe, în Spania, căci acasă e „cam aspru de trăit”. E foarte greu pentru cei tineri. „I-am crescut de la o fărâmă de carne, iar acum sunt departe.” Îi este dor. „Plâng de nepoții mei.” Îl frământă plecarea lor. Nu, de moarte nu-i este frică, dar îl doare risipirea copiilor prin lume. (Plânge.)

Ion Cortel din Ostrov alături de reporter

Ce și-ar dori acum de la viață? Mai nimic, pentru el. „Mă-nchin la Maica Domnului pentru sănătate și pentru copii.” I-ar plăcea să se plimbe, dar nu are bani. Pensia e mică, iar el nu mai poate să lucreze, ca altădată. Cumpără mâncare pe datorie, se descurcă greu, dar gândul îi e mai mult la cei plecați departe. Asta îl doare și-l apasă. „Păcat. Școlile sunt bune, dar copiii n-au viitor.”

E supărat pe multele „treburi păcătoase” care se văd la televizor. („S-a înrăit lumea din cauza sărăciei”) și pe multele filme cu subtitrare (degeaba mă uit, nu pot citi ce scrie). E rău că nu știe carte, și nici nora nu știe. „Când sosește vreo hârtie, merg la vecini să aflu ce scrie pe ea”. Ar schimba asta, dacă s-ar mai putea, dar e târziu. Însă pentru sat și-ar dori un punct sanitar, asta se poate. „Căci n-ai unde să faci o injecție...dacă n-ai bani să mergi până la Ostrov, atâta cale...”

Cine e șeful în casa lor? Amândoi! S-au sfătuit ori de câte ori trebuia luată vreo hotărâre, s-au înțeles bine, s-au respectat. „Baba mea, nu i-am dat o palmă cel puțin.” Au dus greul împreună, și-au făcut datoria.

Care e anotimpul preferat? Toate, toate sunt frumoase. „Asta-i datoria lui Dumnezeu”. În copilărie iubea iarna, se dădea mult cu sania, se bucura de sărbători, când se întâlneau toate neamurile la masă mare, și erau mulți, căci →

← sunt „oameni gospodari alde Cortel”. Mergea la colindat cu ceata de băieți, era frumos. „Da, erau mult cântate sărbătorile”.

Vara o petrecea la muncă, dar și la scădat, la Dunăre ; înota bine, trecea înot în baltă și mânca mure.

La mâncare n-a fost pretențios, dar acum ține regim și a trebuit să renunțe la fasole și la carne de porc. Nu se pricepe la gătit, în schimb se pricepe grozav „baba lui”.

Ce-a însemnat munca lemnului pentru el? Aproape totul. Cu ea și-a întreținut familia, și-a bucurat sufletul. De mic copil a lucrat în pădure, stătea acolo în colibă, a învățat să cunoască lemnul și să-l înțeleagă. Știe că a făcut lucruri bune, că lingura de lemn „e sfântă”, cu ea „nu te frigi la guriță când mănânci, nici nu

se compară cu lingura de fier.” La Moși, lumea cumpără linguri de lemn ca să le împartă pentru cei plecați dintre vii.

Își amintește ceva legat de război? Era copil, știe doar că se ascundeau prin tranșee și că o dată a venit un rus cu motocicletă și l-a furat. Era un copil „frumușel” (zâmbește modest), așa că a fost furat, iar lui îi plăcea pe motocicletă, era fericit să se plimbe pe așa ceva, nu-și dădea seama ce se întâmplă. Alertat de părinți comandantul rus a dat ordin să fie căutat și adus înapoi. „Altfel aș fi fost acum în Rusia”. Nu se purtau prea bine rușii, „erau porcoși”, oamenii își ascundeau fetele în beci de frica lor. „Mai cuminți erau nemții.”

Se oprește. Lumina s-a schimbat puțin de când stăm de vorbă, s-a estompat. Poate că am chemat prea multe umbre pe pânza vremii de acum. Ne sărută mâna cu gentilețe și se îndreaptă spre poartă. Vrem să-l conducem acasă cu mașina, dar refuză zâmbitor: „De ce? Sunt cu bicicleta!”

Lingura de lemn e sfântă, crede meșterul Ion Cordel

Monica Duda, masterandă

Mircea Vodă, multiculturalitate și interetnicitate de-a lungul istoriei

Din punct de vedere etnic, Mircea Vodă constituie un adevărat loc de confluență multiculturală. De origine turcească, vechea denumire a satului, Cilibchioi, provine din alăturarea termenilor cilibi, prin care se înțelege însușirea de *frumos, elegant, și chioi*, ce ar însemna în traducere *sat*. Documentele atestă că localitatea a fost inițial locuită de tătari.

După anul 1830 în Cilibchioi au poposit români, cei mai mulți proveneau din Transilvania și erau mocani. Astfel s-a realizat ceea ce istoricii au numit *“una din cele mai trainice și mai semnificative descălecări din multele pe care le-au mai făcut pe alte întinsuri românești”*¹. Familia mocanilor brașoveni Brânzea este cea dintâi despre care documentele vorbesc în mod clar, atribuindu-i și câteva date concrete. Dețineau o turmă de 1000 de oi și anul în care s-au stabilit în Cilibchioi este 1870. Mai multe detalii legate de prezența familiilor de origine transilvăneană în satul Cilibchioi se regăsesc în *“Dicționarul geografic, statistic, economic și istoric al județului Constanța”* al lui Grigore Dănescu. Conform descrierilor din acest document, mocanii și-au ridicat locuințe construite după modelul transilvănean, ușor de recunoscut, *„case clădite după model, case mari, curate și bine îngrijite, având fiecare casă, curtea, grădinița și fântâna sa. „Populațiunea sa, compusă numai din români transilvăneni numiți mocani sau ciobani, din cauză că se ocupă numai cu creșterea vitelor și în special a oilor, este de 14 familii cu 60 de suflete”*.² Ulterior, în localitate au venit și s-au stabilit și familii din Galați și Brăila.

Un alt moment important în viața Cilibchioilor a fost începutul primei conflagrații mondiale, timp în care satul a fost ocupat, pe rând, de trupe bulgare, germane și austro-ungare. Mărturie asupra acestor evenimente stau astăzi Cimitirul Internațional de Onoare - unic prin specificul său în Europa, și Monumentul Eroilor. Specificitatea acestui cimitir constă în aceea că sub pietrele sale funerare se odihnesc trupurile a peste 8.000 de soldați morți între 1916 și 1918, atât aliați cât și inamici.

Monumentul de onoare militară de la Mircea Vodă

În anul 1931, satul a fost declarat comună și a primit numele de Mircea Vodă, după gara omonimă. Acestor modificări le-au urmat și cele teritoriale, comunei nou înființate alăturându-i-se, în anul 1951, satele Țibrinu, Satul Nou și Gherghina. O nouă împărțire administrativ teritorială a făcut ca Mircea Vodă să preia, în anul 1968, și satele Ștefan cel Mare, Făclia și Saligny. Odată cu trecerea anilor însă și a transformărilor socio-economice, Mircea Vodă a ajuns să numere, începând cu anul 2004, numai 4 sate, însemnând: Mircea Vodă - sat, Mircea Vodă - Gară, Satu Nou, Gherghina, Țibrinu. Locuitorii actualei comune oferă, ca în vremurile de demult, o imagine de mozaic cultural, întrucât populației majoritare române i se alătură familii de turci, tătari și rudari.

Reușim să obținem câteva date deosebit de interesante privind viața comunităților din Mircea Vodă, într-un scurt dialog cu unul dintre localnici.

¹ Șandru, Dumitru - *Mocanii în Dobrogea* - București, 1946, p.126

² Dănescu, Grigore - *Dicționarul geografic, statistic, economic și istoric al județului Constanța*, București, 1897, pg. 593

← George Neagu Tănase face o paralelă între modul de organizare a vieții în comuna sa natală înainte și după transformările majore survenite în urma industrializării masive.

“Până în anii ‘60 când a început industrializarea, în Mircea Vodă se păstrau tradițiile... Apoi cam toate tradițiile s-au denaturat. Schimbările de populație, de comportament, au venit din alte părți cu alte obiceiuri și păstrătorii de altă dată ai obiceiurilor din comună au plecat către oraș. În copilărie, îmi aduc aminte, se făcea hora satului. Se făcea horă aproape duminică de duminică și era interesant că se aduna întreaga comunitate, de la cei mici până la cei cu barba sură. Tinerii dansau, bătrânii comentau, femeile urmăreau comportamentul celor tineri.”

Nu fără regrete, informatorul nostru ține să sublinieze faptul că transformările majore prin care a trecut comunitatea din Mircea Vodă au marcat o scădere a calității relațiilor interumane din cadrul ei. În plus, căsătoriile exogame, nepracticate până atunci, au început să devină din ce în ce mai frecvente, contribuind astfel la amestecul cultural și pe cale de consecință, la o diluare a specificului zonal tradițional.

„Un alt moment în care era strânsă întreaga comunitate era claca, care acum a dispărut. Era foarte frumos, săreau toți în ajutorul vecinului, al rudelor. Comunitatea participa cu plăcere la ajutorarea celorlalți. Claca se făcea de regulă pentru ajutorarea celor tineri, pentru a construi o locuință. Veneau toți, făceau chirpici. Unu’ aducea paie, altu’ aducea pământ, îl călca cu calu’ sau intra bărbații cu picioarele până la genunchi și călca pământul. Înainte erau rare căsătoriile din afara comunității. Mai venea câte unu’ din vecini, da’ rar. Ambii părinți erau din sat. Acum există și o comunitate mare de rudari, comportamentele, obiceiurile și tradițiile s-au schimbat foarte mult.”

După o scurtă introducere în istoria personală a familiei, octogenara Ileana Enache realizează și o scurtă incursiune în viața comunității din Mircea Vodă:

“Mama mea este venită din comuna Viziru, satul Gropeni, județul Brăila. Majoritatea celor din sat sunt proveniți din partea Brăilei. Eu sunt născută în Mircea Vodă și tata tot de aici era. Am

La șezătoare. Femeile lucrează, cântă, povestesc...

doi copii, o fată și un băiat. Băiatul e aici, cu mine în Mircea Vodă, fata locuiește în Medgidia are și ea trei copii: două fete și un băiat.

Populația este majoritar românească și din punct de vedere al compoziției mai sunt și rudari. Turci și tătari nu mai sunt, au fost înainte tătari. Rudarii sunt proveniți. Ei când au venit au stat separat de români, acum sunt integrați în comunitate. Înainte lucrau obiectele lor, lucrau mult în fierărie și în lemn. Dintre tinerii plecați în urban la muncă foarte puțini s-au mai întors. Sunt și 36 de familii în care părinții sunt plecați la muncă în străinătate.”

“Eu de mică eram foarte bolnăvicioasă și părinții mei mereu zicea că m-am speriat de ceva, că mi-a fost frică de ceva, că m-a deochiat cineva. Nașii mei îmi spunea Bălăița pentru că eram blondă și zicea că mă deochiam foarte des. Și aveam o mătușă, sora mamei mele, tușa Marița de la Peștera, și știa să descânte.”

Fire generoasă, mătușa nu ținea să păstreze secretul asupra acestei îndeletniciri, înlesnindu-i cu bună-știință nepoatei sale accesul la cunoștințele magice. Astfel, Ileana Enache a devenit în scurtă vreme una dintre descântătoarele renumite în zonă, căutată deseori de cei care fuseseră victime ale unor situații mai puțin obișnuite.

„Și mătușa mea le zicea cu voce tare descântecelor cred că tocmai ca să le învăț și eu. Și aveam vreo opt ani când am învățat eu prima dată un descântec și i-am spus mamei: “Știi ce

poezie frumoasă am învățat eu de la tușa Marița?” și am început să îi spun mamei. Și mama mi-a zis că aia nu e poezie, ci descântec. Să știți că și acum pentru că le-am furat atunci descântecule, au leac. Și acum vine lumea la mine, să le descânt de frică, de deochi, de junghi. Am ajuns la vârsta de 80 de ani și încă le țin minte.”

“Asta se descântă numai în zilele de luni, miercuri sau vineri dimineața: “Azi Sfânta Luni (Miercuri, Vineri) de dimineața / N (numele) s-a sculat / Pe ochi negri s-a spălat, / Că răuia spre mare a apucat / Și s-a întâlnit cu o vacă lăuroaică (balaur) / Cu coarnele ca săgețile / Și-n coarne l-a luat / Și-n sus l-a ridicat / Și-n jos l-a lăsat, / Și-n chip de mort a stat. / Și a țipat din cer până-n pământ / Și nu-l auzea nimenea / Decât Maica Precista. / “Ce-ai N (numele) de țiți din cer până-n pământ / Și nu te-aude nimenea, decât Maica Precista?” / Și el spune: “Astăzi Sfânta Luni (Miercuri, Vineri) de dimineața / Pe ochi negri m-am spălat, / Că răuia spre mare am apucat / Și m-am întâlnit cu o vacă lăuroaică (balaur), / Cu coarnele ca săgețile / Și-n coarne m-a luat / Și-n sus m-a ridicat / Și-n jos m-a lăsat, / Și-n chip de mort am stat / Și am țipat din cer până-n pământ / Și nu m-auzea nimenea / Decât Maica Precista. / Taci N (numele) nu mai țiți / Că eu cu mătura te-oi mătura, / Și-n apă neîncepută te-oi descânta / Și te-oi lăsa curat, spălat / Ca argintu’ strecurat, / De Maica Precista lăsat.”

După ce se spune descântecul, deasupra unei căni de apă se trece un pai de la mătură și se aprind trei bețe de chibrit făcând semnul crucii deasupra apei din cană, apoi bagi bețele astea de chibrit în cana cu apă sfințită. Cel cuprins de frică se atinge apoi cu mătura pe spate în timp ce se spune: Doamne apără, / Doamne ferește / Doamne păzește pe N (Numele). Apoi se toarnă trei picături de apă, din cană, pe spate și astfel fuge frica de la cel speriat. Pe urmă arunci mătura aia spre ușă. Dacă pică coada măturei afară copilul se vindecă, dacă vine coada măturei în casă sau într-o parte, copilul mai trebuie descântat o dată sau de două ori. Bețele de chibrit și paiul de mătură se pun într-un șervețel alb, se împachetează și le ține sub pernă cel care a fost descântat. După trei zile, șervețelul în care sunt bețele de chibrit și paiul de mătură se aruncă la răscruce de drumuri până-n asfințit sau dimineața înainte de răsărit”.

Nu numai frica putea fi dezlegată prin descântec, Ileana Enache cunoscând texte și practici menite să vindece și suferințele fizice. Un astfel de exemplu este descântecul de junghi: “Unde este durerea, se face semnul crucii cu un cuțit vechi și se spune: “Fugi junghi că te-njunghi / Cu cuțit de

găsit / Cu prăsele de argint / Și du-te peste zări și mări / Du-te-n depărtări / Și ia-ți durerea / Și lasă-i lui N (numele) putere și sănătate / Și du-te departe / În pădure unde câinii nu latră / Și cocoșii nu cântă / Descântecul este de Dumnezeu lăsat / Și de om descântat.”

Din tot acest tablou nu putea lipsi, firește, descântecul de deochi. Una dintre cele mai des întâlnite probleme, în special de către copii, era deochiul, abătut asupra lor cu sau fără intenția „vinovaților”.

“Fugi deochi dintre ochi / Din față, din spânceană, / Din zgârciu nasului / Din șirul spinării (?) / Din măduvă, din oase / Și lasă-mi picioarele sănătoase. / Și du-te-n pădure, / Unde câinii nu latră și cocoșii nu cântă / Și lasă-l pe N (numele) curat, spălat / Ca argintul strecurat, / De Maica Precista lăsat.”

Alte două acte magice atestate de memoria locală este luarea manei de la vaci și turnatul de cositor. Cea dintâi, malefică prin excelență, crease adevărate tabu-uri în comunitate. Din dorința de a evita întâlnirea cu femeile care practicau acest act, oamenii ajunseseră să evite a scoate oile la păscut în ziua de luni.

“Erau femei în sat care luau mana la vaci. Bunicii mei îmi povestea că le era frică să dea luna vacile la păscut și se ducea bunicu’ cu ele dincolo de derea, că cică umbla femeile astea cu o traistă legată de picior între cireadă la vaci și lua mana la lapte și la montă. Toată lumea se ferea de ele.”

Cât despre practica turnării de cositor, informatoarea noastră rememorează un episod dramatic din viață, în care a beneficiat de efectele sale spectaculoase.

“Mie mi-a turnat cositor. Eram copil și pe vremea aia se proponeau vaci, cai, boi aicea, dincolo de șosea, pe islaz. Și fratele meu s-a dus și a priponit caii acolo. Și pe unu din cai nu l-a priponit, l-a lăsat slobod și nu l-a mai găsit când s-a dus să îi ia acasă. Și m-a trimis mama și pe mine să mai caut calul. Eu am plecat, l-am căutat și m-am întâlnit cu un vecin care când a auzit ce căutam mi-a spus că acel cal fusese tăiat de tren. Și l-am văzut și m-am speriat foarte tare și am leșinat. De-acuma, de atâta sperietură, nu mai puteam noaptea să dorm. Și m-a dus tata la tușa Marița și mi-a turnat cositor și a pocnit așa de tare că se mira și tușa mea cum de nu am murit de atâta sperietură. După ce mi-a turnat cositoru’ ăla am putut să dorm.”

Ana-Laura PARFINOV

Frânturi de viață

Dumitra Avramescu din comuna Costinești

Îmi este dor de viața simplă ce o duceam la țară, de obiceiuri...Obiceiurile care au mai rămas și astăzi sunt ritualurile de nuntă: împodobirea bradului, obiceiul cu găleata ...mireasa scoate

Șareta poștașului

apă din fântână, apă cu care udă un pom în semn de bogăție, rod. Un alt obicei este cel al înmormântării. La fiecare răscruce mașina în care se află mortul trebuie să treacă peste un pod, punându-se pe o pânză albă un colac.

Tinerii din ziua de azi sunt mult prea agitați. Trăiesc într-un ritm mult prea stresant, prea alert.

În vremurile mele, tinerii erau mult mai calmi, relaxați, mergeau la biserică și la activități culturale organizate.

Un gospodar al satului Costinești

Căsnicia pentru mine însemna respect, stabilitate și iubire. Observ la tinerii noștri că sunt mult prea libertini și că angajamentul și respectul nu mai reprezintă o prioritate.

În mediu urban viața în confort este mult mai ușoară. Găsești cu mai mare ușurință un loc de muncă, dar viața este și mult mai stresantă. În schimb, mediu rural îți oferă liniște, relaxare, amintirea datinilor cu care am crescut și care sunt atât de frumoase.

Pe vremuri femeia se ocupa de gospodăria casei și de educația copiilor, iar bărbatul cu munca de la câmp, el era cel care întreținea familia. Astăzi treburile casnice s-au împărțit în mod egal, ambii parteneri au loc de muncă și mai puțin timp

Pregătirea unei nunți de către gospodinele din Costinești

pentru gospodărie.

Nu îmi place atitudinea agresivă pe care în general tinerii o au, ei neținând cont de vârsta sau mediul în care se află. În vremurile mele nu erau permise înjurăturile, violența fizică sau verbală de pe stradă. Noi respectam normele impuse de părinți.

Alina MARIA, masterandă

Școala din sat. Fotografiile sunt reproduse din albumul Mihai Șerbănescu. Costinești, 2001

Frânturi de viață

Orașul sub lupa amintirilor

Filișan Petruța, pensionară, fostă salariată la CFR-Constanța-Port:

„Sunt născută în 1937, pe 16 noiembrie, la ora 13:15...Era miercuri. Eram două surori la părinți și două nepoate la cinci frați ai mamei; eram foarte iubite; orice ieșea din gura noastră era o minune pentru ei. Copilăria mi-am petrecut-o la Constanța, cum i se spunea cartierului, pe vremea mea, „Cartierul Viilor Vechi”. Aici era bariera orașului, pe unde veneau cei de la Topraisar, Negru Vodă, Techirghiol. Erau țărani care veneau la târg. Acum zona se numește Abator, chiar în apropierea Farului Nou, care s-a construit prin anii '60.

Am învățat la „Școala de fete nr.6”, care acum nu mai funcționează. Era o școală foarte frumoasă, învățătoarea uneia dintre mătușile mele a fost și învățătoarea mea (îmi amintesc că o chema Niculescu). Era una dintre școlile dotate, avea sală de spectacole cu scenă, laborator de științe ale naturii, unde erau animale mici împăiate și chiar păsări împăiate... Îmi amintesc foarte bine de un vultur mare împăiat.

Colegele erau foarte bune; nu se făceau diferențe sociale; nu conta cine era sărac sau bogat. Toți copiii participau la jocurile școlii; de exemplu, se juca „Țăranul ară câmpul” sau „Podul de piatră”, fără să se facă diferențe între copii. La sfârșit de an școlar (15-29 iunie), se pregăteau serbările unde participam de fiecare dată la jocurile populare, la piesele de teatru cu temă de război.

Notele nu le-am avut grozave. Țin minte că se dădeau premiile I și II, dar eu nu mă dau grozavă, nu am luat niciodată premiu. În '49, la reforma învățământului, sub Dej, eram la „Școala nr.5 de fete”, la Valea Albă, atunci s-a făcut pionieratul, și pentru a fi pionier trebuia să înveți foarte bine. Atunci am învățat și am devenit pionier.

Părinții priveau școala ca pe un lucru foarte important. În '49, mutarea la școala numărul 5 s-a produs din cauza exproprierii; cu toate astea nu m-au lăsat părinții fără școală, deși ne-au expropriat din casă pentru că aveam rude în străinătate. Bunica și toate rudele din partea mamei erau în Italia. Eram pașaportari și au fost nevoiți să plece din pricina regimului comunist.

Strada Tomis la începutul anilor 60

Bunicul era italian, cel din partea mamei, venit în România, când s-a construit Portul Vechi Constanța și din acest motiv întreaga familie era pașaportară.

Am amintiri ale copilăriei care și acum îmi dau fiori. Eram în sala de cinema, s-a oprit spectacolul și s-a anunțat că România a intrat în război. Părinții ne-au luat în brațe, pe mine și pe sora mea, și am venit acasă. Aveam patru ani și după câteva zile tata a fost luat pe front; după 9 luni de zile a venit într-o permisie și l-am văzut, apoi mai l-am văzut în ianuarie 1945, tot într-o permisie, ca după două zile să fie luat de acasă și deportat în Rusia ca neamț, la mina Dombas. Până să îl ia pe tata în Rusia, în Constanța, erau bombardamente. Când îți era lumea mai dragă, sirenele urlau și lumea alerga la tranșee. Noi nu am putut să refugiem, pentru că ne gândeam că poate se întoarce tata și nu ne găsește acasă. Era groaznic, groaznic... sirenele urlau, sunetele erau groaznice, portul și vapoarele, la fel, urlau....

Foamete nu era. Toți aveau neamuri la țară. Lipseau în schimb tații și soții. Pe front au fost și turci, nemți, dar și bulgari și unguri. Cartierul meu natal era plin de familii de altă naționalitate.

Cât de mare era pericolul pentru noi, cei din țară? Pericolul era foarte mare. Portul era foarte aproape, de noi, cel puțin. Până să vină americanii era pașnic. Când au început americanii să lupte împotriva nemților, atunci a crescut pericolul. La unul din bombardamente, au murit șaisprezece oameni, mulți vecini de-ai noștri; au aruncat o bombă între case, în tranșeul lor. Chiar și noi în curte am avut un tranșeu cu patru uși, să putem →

Hotelul "Continental", astăzi demolat

evacua în caz de bombardament.

După război, viața a fost din ce în ce mai grea. Tata fiind deportat, am rămas în grija rudelor mamei și a ei. Iar tata când s-a întors acasă, a fost la fel de groaznic; a venit pe jos de la Rădăuți, cu pantofi de lemn, plin de păduchi, cu hainele zdrențuite. Parcă era dintr-o scenă din „Mizerabilii”...

Oamenii erau buni. Vecinii săreau să te ajute. Nu erau îngâmfați. Ne bucuram unii pentru alții. Nu ne disprețuiau, nu râdeau unii de alții. Majoritatea caselor aveau copii mulți. Ne jucam toți la un loc, supravegheați de câte un părinte. Nu eram lăsați liberi, tocmai din frica provocată de ruși. Erau nemernici și atunci... omorau câte un om, îi îmbrăcau hainele și făceau escrocherii.

Copiii își respectau foarte mult părinții. Era o frică mare față de părinți. Poate de aceea ne păreau buncii mult mai iubitori. În general mamele stăteau acasă, iar tații munceau la patron. Pe atunci un patron era obligat să asigure casă salariatului. De exemplu, atât bunicul cât și tatăl meu, au lucrat la același patron, Damadian, care avea moară unde este acum capătul de linie al autobuzelor, aproape de stadion (așa era atunci), Casa Pionierilor. Părinții din ziua de azi sunt foarte ocupați, nu au un program stabilit la muncă, lucru care face, ca uneori, să nu aibă timp pentru educația copilului. De asemenea, școala de atunci nu emitea atâtea pretenții ca școala de acum... Ca și copil tata îmi aducea reviste și cărți tipărite, avea timp să ne și citească, chiar dacă nu era lumină, ne citea la lampă. În ziua de azi, părinții nu își mai pot permite acest lucru. În clasa a II-a, am citit *Robinson Crusoe*; noi citeam, ne documentam. Nici părinții, nici copiii, nu mai sunt ce eram noi când eram copii. Aveam frică de părinți.

De Paște i-am învățat pe nepoții mei, ca în prima zi să pună apă într-un lighean, un ou roșu,

petale de flori și să se spele pe față ca să fie roșii și frumoși ca florile. I-am învățat să își spună rugăciunea în fiecare seară, să se roage pentru părinții lor; uneori îi luam și la biserică cu mine. De Sfântul Gheorghe îi cântăream; de Rusalii îi puneam să pună frunze de nuc la mijloc pentru a nu fi mâncați de purici. De Sfântul Andrei le puneam crenguțe de cireș prin casă, cu numele lor și până la Anul Nou, crenguțele înfloreau și ei erau foarte fericiți. De Anul Nou jucam Lotto, pe boabe de porumb sau fasole, pentru a vedea cine strânge cele mai multe boabe și acela avea cel mai roditor an. De Sfântul Nicolae, ghetuțele erau curățate și frumos așezate; dacă erau ghete cu șiret, legam șiretul de ușa casei pentru a arăta că Moș Nicolae a venit și și-a legat măgarul de șireturile copiilor. Moș Nicolae venea pe măgar, iar Moș Crăciun pe sanie, prin horn. Moș Crăciun venea mereu când noi eram la masă, de obicei puneam un vecin să aducă cadourile, să aibă credibilitate pentru nepoți.

Adolescența mea a fost în plin comunism și nu ni se dădea voie să ieșim decât duminică. Sâmbăta era ziua în care noi fetele ne pregăteam, eram aranjate, ne puneam părul pe moațe și ne întâlneam duminică cu băieții care erau educați, cu bun-simț și ne respectau. Mergeam la reuniuni, la clubul SNC sau la Sindicatul Dezrobirea, al portului. Dacă nu erau reuniuni, ne plimbam de la Miga până la Cazino și înapoi. Două-trei ture dădeam. Formam cupluri după ce vorbeam, după o lungă prietenie, apoi le spuneam părinților. De exemplu, când mergeam la cinema, eu eram cu băiatul pe un rând, iar părinții pe alt rând. Când ieșeam de la film, la plimbare, părinții stăteau mai în spate și stabileau dacă mai am voie să ies cu băiatul respectiv sau nu. Așa erau părinții mei, asta făceau când aveam o primă întâlnire cu un băiat. Tinerii se căsătoreau prin înțelegere între părinți; până la căsătorie, părinții se interesau ce fel de familie este cea a băiatului și invers și abia apoi își dădeau acordul.

Bianca Adriana TUDORACHE, masterandă

Restaurantul Victoria din Piața Ovidius, astăzi demolat

NOUȚĂȚI

Medalie de aur pentru artiștii Centrului Cultural „Teodor T. Burada” la concursul „Balkan Folk 2015”

Reprezentanții Centrului Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” au obținut cea mai prețioasă distincție a Festivalului – Concurs „Balkan Folk 2015”, care s-a desfășurat în perioada 7-17 mai 2015 la Veliko Târnovo, în Bulgaria. Medalia de aur a festivalului–concurs din țara vecină a ajuns la Constanța datorită Tabloului vocal-instrumental-coregrafic conceput și realizat de profesoara Elena Ionescu Cojocaru, coordonatorul grupului vocal folcloric „Fiii Dobrogei” de la Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”. Programul a fost realizat în colaborare cu ansamblul de dansuri „Brăulețul” – coordonator coregraf Sorin Marcu, prin Fundația „Demnitatea pontică”.

Ansamblul Centrului Cultural „Teodor T. Burada” intrat în concurs a primit în cadrul galei „Medalia de aur” din partea organizatorilor. Pe aceeași scenă, au mai urcat artiști din Italia, Irlanda, Marea Britanie și Franța.

După cum ne-a declarat profesoara Elena Ionescu Cojocaru, grupul din România a mai susținut, în afara programului festivalului–concurs, alte două concerte, unul în Veliko Târnovo și un altul în Complexul Arhitectural și Etnografic „Etar” de lângă orașul Dabrovo.

Premiul obținut la ediția de anul acesta a Festivalului Concurs „Balkan Folk 2015” a fost însoțit și de o recomandare din partea organizatorilor, potrivit căreia artiștii medaliați cu aur din România pot reprezenta cu succes folclorul european la Concursul Internațional de Folclor „World Folk” de anul acesta, de la Nessebar și Sunny Beach.

Numeroasele diplome cu care artiștii români s-au întors din Bulgaria sunt o reconfirmare a profesionalismului și a muncii tuturor membrilor echipei formate în cadrul Centrului Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”.

Cea de-a VI-a ediție a Festivalului – Concurs „Balkan Folk 2015” de la Veliko Târnovo a fost organizată de Asociația Europeană a Festivalurilor de Folclor.

Adina BOCAI

Câteva file răslețe din istoria unui sat, adică a câtorva oameni ai lui

Prof.univ.dr. Gheorghe Dumitrașcu

Începând cu acest număr publicăm în exclusivitate memoriile unei personalități de anvergură, cercetătorul universitar Gheorghe Dumitrașcu din Nisipari. Dsa ne propune o savuroasă întoarcere în timp prin ochii săi și amintirile sale pentru a fixa în oglinda prezentului imaginile unei copilării de poveste dintr-un sat dobrogean ocupat în caldă conviețuire de mai multe etnii.

A. I. Între marile descoperiri ale vieții mele au fost acelea care, în afara trăirii și cunoștințelor mele – cât o conștiință – despre satul meu, mi s-au sugerat, mi s-au impus altfel de abordări.

În clasa a II-a sau a III-a ni s-a propus un plan de sat – fiecare cu satul lui -, localizând satul tău între altele și casa ta între celelalte. Învățătorii mei nu au fost mulțumiți de mine. Textul urma să fie prea uscat. Tocmai de aceea l-am umanizat cu povestiri despre vecinii noștri. Tot atunci am înțeles, din excursia cu grădinița sau cu primele clase primare pe câmp, printre viile satului, printre lanurile de grâu înroșite de maci, că și acela e satul nostru, e mereaua satului nostru/tocmai atunci meragiul satului, Dumitru al Sultanei, găsindu-l pe băiatul cel mai mic al lui Regep Begali, elevul de liceu cu oile în grăul nu știu cui, l-a omorât pe loc (și aceasta era prima crimă de care luam cunoștință. Paznicul a murit la închisoare). Regep urla pe străzi: „De ce nu mi-a cerut, nenorocitul, îmi dădeam toate oile mele!“. Ceva mai târziu, elev de liceu, am ajuns de am scos buletin la 14 ani, eram din satul Nisipari, parte componentă a Comunei Castelu, Județul Constanța. Târziu, târziu de tot, cercetător științific la Institutul de Istorie al Academiei Filiala Cluj, am luat parte la întocmirea *Bibliografiei istorice a României secolul al XIX-lea*. Am descoperit, uimit, mulțimea de istorii și monografii ale unor localități din România/ și faptul că Dobrogea era cea mai săracă din acest punct de vedere/. În primii ani de la Cluj, m-am dedulcit la întreaga colecție a revistei „Transilvania”. A „Astrei”. Și, ici acolo, același subiect, ceea ce voi defini, apoi, pentru mine, științific, monografii rurale. Prin 1962, Comitetul Regional UTC Cluj ne-a cerut nouă, cercetătorilor, să realizăm monografii ale unor anumite comune din regiune, pentru a fi folosite la marea lucrare de interes național a Institutului de Istorie a Partidului cu titlul *Din alianța clasei muncitoare cu țărănimea muncitoare în lupta pentru reforma agrară*. Spre

deosebire de cei mai mulți dintre colegii mei, eu am luat lucrarea în serios, am lucrat în arhivele din Cluj și Zalău, precum și cele ale satului, ale bisericii - în turla bisericii, excepțională arhivă -, precum și ale instituțiilor comunei Românași din județul Zalău. Mai mult, am stat de vorbă cu 20-30 de oameni și am reținut, din spusele lor, vreo 50-60-100 de pagini despre lumea mai veche și mai nouă a comunei. Le-am reprodus și le-am citit celor în cauză, pentru a le confirma sau infirma. Am căzut de acord asupra textului și, astfel, când n-aveam habar de istoria orală, realizam de fapt un fond de istorie orală la Institutul din Cluj/ lui i se adăuga ceea ce realizam, în același an, stând de vorbă cu muncitori, ingineri, directori și fel de fel de oameni din uzinele Titan, Nădrag, Călan, Ferdinand (Galați), texte care m-au ajutat la întocmirea unei serii de articole ce trebuiau să devină – și n-au devenit – teza mea de doctorat. Texte întocmite cu sinceritate și fără nicio înfrumusețare. Această metodă a izvoarelor orale mi-a folosit ca izvor important la întocmirea tezei mele de doctorat din 1976, *Locul Partidului Țărănist Radical în istoria României (1932-1940)*.

Am făcut toate aceste observații, care se constituie într-o motivație la o carte, un fel de monografie a satului Nisipari, județul Constanța, pe care o întocmesc, împreună cu fata mea, doctor în istorie, Lavinia Dacia (Gheorghe) Dumitrașcu.

II. În toamna anului 1966 am venit la Constanța, cadru didactic la Secția de Istorie-Geografie a Institutului Pedagogic de 3 ani.

Eram cucerit de Biblioteca județeană, foarte bogată în lucrări de istorie locală și de revista „Arhivele Dobrogei” și „Analele Dobrogei”. Studenți ai mei – ai noștri – mergeau în cele mai diferite sate din județele Constanța, Tulcea, Ialomița (mai ales). Uneori, în cadrul unor inițiative deștepte și pragmatice, „provocam” acțiuni cultural-științifice, noi, profesorii, împreună cu ei, în unele localități

rurale din aceste județe, spre a-i familiariza, oarecum, și, mai ales, pe aceia care nu proveneau de la țară. Excursiile științifice de sfârșit de an – 2-3 săptămâni – cu conținut geografic și istoric, conduse de noi, profesorii, devotați problemelor țării, contribuiau, de asemenea, la ideea ce-mi devenea imperativă a cunoașterii istoriei localităților țării, prin oameni./ Ideea idioată a satelor „distruse” de comuniști încă nu ne atinsese. Pentru că nici nu exista în realitate. După 1990, da, dar nu opera comuniștilor, cât a „anticomunismului”/.

III. Așa-zisele monografii rurale devin o orientare din ce în ce mai pregnantă, mai ales a operei mele de profesor. Și, mai ales după 1990.

Am trecut, poate, peste o sută de monografii, mai mici sau mai mari, începând cu cărțile din fondul de carte veche pe care mi l-am făcut la Cluj și cu care am „debarcat” la Constanța. Ceva nu era în regulă. Pe de o parte, opoziția unor colegi ai noștri de la Arheologie și istorie veche, pentru care istoria Dobrogei se limita la arheologie, pe de alta, în însăși schema, scheletul de realizare a acelor monografii rurale pe care începusem a le recomanda ca teză de licență sau lucrări de masterat. Nu mă mulțumeau nici realizările finale ale Școlii lui Gusti în această problemă, care ne puneau la dispoziție lucrări teoretice de mare forță științifică¹. Erau prea uscate, prea științifice, prea nelegate de completul sensibil. Atât Brigăzile Regale cât și acelea ale Școlii lui Gusti, oricât de pregătite erau pe plan științific, nu realizau ceva. Nu erau de acolo, nu erau constituite din oamenii de știință proveniți din acea localitate/ deși subiecți-informatori erau țărani ai locului, deschiși la minte și cooperanți. Ceva le lipsea./ Și, totuși, cea mai mare descoperire pe care mi s-a părut că am făcut-o e că nu e de ajuns să ne limităm la a expune istoric istoria unui sat, oricât de bogat ar fi conținutul cărții.

Și, astfel, am făcut eu însumi o școală bună – în sensul că eu am fost cel dintâi învățacel al ei –, conducând, îndrumând teze de licență sau lucrări de masterat și, de asemenea, prefățând, în sensul că de fapt am îndrumat și „controlat” multe

Maria, Dumitru și Gheorghe Dumitrașcu din Nisipari

dintre aceste lucrări./ Ar fi urmat o listă plictisitoare, dar care m-ar îndritui să mă pronunț./ Urmează o listă plictisitoare dar care mă îndrituiește, alături de fiica mea, care are și ea o operă în acest sens, să ne pronunțăm.

IV. În sfârșit, mi s-a părut că am găsit cheia potrivită/ fără să-mi dau seama că mă pot înșela/.

Acum doi ani, am publicat – credeam eu – un articol esențial și de direcție în problema monografiilor rurale sau orășenești. De altminteri, cred că și revista de față a apreciat această idee.² În esență – pentru că, pe parcursul câtorva pagini, o voi expune pe larg –, concluzia mea era următoarea/ după ce analizam toate monografiile rurale din Dobrogea pe care le

cunoșteam atunci/.

Orice monografie rurală are valoarea sa. Are contribuția sa. La oprirea aceluia tsunami geologico-istoric care șterge de pe fața pământului, din creierele și inimile oamenilor, care se îngroapă odată cu oamenii ce au trăit, trebuie să vedem ceva în plus. Acel ceva în plus corespunde tendinței de pragmatism a lumii pe care o trăim. Nu doar să luăm la cunoștință de..., nu doar de epocile istorice pe care localitatea le-a trăit, nu doar să păstrăm pentru eternități iluzorii figuri ale oamenilor care s-au implicat, dar chiar dacă nu s-a realizat până acum decât parțial. Să vedem în ce măsură au sugerat autorii lor viziuni de viitor prin care comuna, satul să devină creator de speranțe și realizări materiale. Pragmatic, să se vadă că această istorie n-a curs chiar așa, pasivă, și că ea a sugerat, prin mințile oamenilor, soluții productive. Nu m-am înșelat decât într-o mică măsură, pentru că, de fapt, scopul nu mai putea să fie exclusiv pragmatic, în condițiile distrugerii totale a acestor așezări fără putință de supraviețuire.

V. Și, atunci, ce e cu supraviețuirea lor?

În cazul acesta, ne angajăm într-o luptă de mai mare substanță și sensibilitate. Prin sensibilitate. Scriind la istoria-monografia comunei Românași

¹ D. Gusti, T. Herseni, H.H. Stahl, *Monografia. Teorie și metodă*., reeditare, Ed. Paideia, Buc., 1999

² Text și pretext/ *Omagiu Domnului profesor, inginer, deputat, istoric, savant Nicolae I. Leonăchescu*/. Alin M. Olărescu, *La masa de pământ*. → *Întâlniri cu Nicolae P. Leonăchescu-80-*, Ed. Lux Libris, Brașov, 2014

← din județul Sălaj³ și, acum, la istoria satului meu, constat că, în existența pe trei straturi cel puțin a istoriei lor, oricât de lungi sau de scurte, e, totuși, vorba de un singur sat, trăind și murind în trei ipostaze: satul care a existat concret, cu zidirile și cu urmele sale materiale, cu urmele lăsate în arhive (câte or mai fi și ele); de satul mutat în cimitir, prin excelență un sat de oameni și de generații; în fine, de satul de azi și de mâine (adică de prezent și viitorul 1), pe care încercăm noi a-l face să devină din celelalte de dinainte.

Cu alte cuvinte, nemurirea, neexistând sub forma clasică a creștinismului sau nu știu cărei religii, există sub forma unui flux spiritual de energii, care unește generațiile de la începuturi și până azi, mâine și poimâine. Așadar, este vorba despre oameni (că nici în lucrările pe care le-am îndrumat, le-am prefăcut, le-am scris și publicat, eu sau fiica mea, nu am lăsat la o parte oamenii./ Acum ne propunem un program imperativ.

În acest context, dacă e să căutăm modele între lucrările realizate, amintim, în primul rând, cartea profesorilor Roșioru⁴, a profesorului Ștefan Păunescu⁵, a lucrării profesorului Făiter⁶. Adică, acele cărți care privesc, în mod expres, viața spirituală, capabilă a se înscrie în fluxul energetic. Și nu e vorba doar de a constata, ci de a fi în fața mărturisirilor și textelor. Cu alte cuvinte, schimbarea caracterului strict de autori ai unei cărți despre un sat, într-o carte în care locuitori ai acelui sat intervin, ei înșiși, prin mărturii care definesc generațiile aflate în uriașul flux energetic.

Ne-au întâlnit în această așa-zisă orientare, pe de o parte mărturisiri televizate ale psihologului de mare valoare, Aura Liiceanu, precum și lucrarea istoricului, scriitorului, etnologului Adrian Majuru, *Despre copilăria la români*.

VI. Oricum, să nu fim mirați că acest fel de monografie – ce titlu splendid purta cartea soților Roșioru! - va fi un fel de – exagerând lucrurile – monografie colectivă, cu autor colectiv.⁷ Apropiindu-ne cumva de însemnările generațiilor de țărani, de preoți, de învățători, de

³ Gheorghe Dumitrașcu, Marius Bolzan, *Românași – pagini din istoria unei localități*, Ed. Argonaut, Cluj-Napoca, 2013, 384 p.

⁴ Alexandru Roșioru, Aura-Ana Roșioru, *Viața și istoria locuitorilor din Ciobanu și Miorița, județul Constanța. Monografie*, Ed. Ex Ponto, Constanța, 2006, 426 p.

⁵ Ștefan Păunescu, *Valul lui Traian. Nonografie*, Ed. Oriento, Constanța, 2008, 149 p.+ ilustr.

⁶ Ion Făiter, Remus Opreanu – *povestea unui sat dobrogean. Monografia*, Ed. Mar, Constanța, 340 p.

⁷ De fapt, ea se constituie într-o altfel de monografie decât aceea, valoroasă, a satului Nisipari, semnată de Jenica Sava și Bogdan Dumitrel Sava, *Nisipari, un sat din stepa dobrogeană*, Ed. Europolis, Constanța, 2009, 386 p.

fel de fel de cărți care se păstrează până astăzi, considerăm că sunt cele mai convingătoare izvoare despre anume localități. Așadar, revin asupra unor concluzii pe care mi le-am numit ca fiind definitive. Fără să abandonez ideea pragmatismului unor asemenea lucrări, totuși, mi se pare că ne vârm teoria și statistica pe gât, că ne înăbușim într-o pădure de note la subsol și uităm că este vorba despre vieți. Să ne întoarcem, deci, la viața oamenilor din Nisipari, așa cum am perceput-o eu din copilărie. De ce, amintirile mele, profund semnate de fierul roșu al unor trăiri reale, care pătrund prin armurile deceniilor 6-7 la număr, n-au valoare. De pildă, iată niște momente care ar putea să figureze în așa-zisa monografie a satului Nisipari pe care, ziceam că o scriu – adică scriu la ea – împreună cu fata mea, la urma-urmei tot de sorginte țărănească. Este important, european, faptul de a trata, exagerând prostește de multe ori, componenta minoritar etnică a așezărilor. Adevărul adevărat e că oricât de puțini ar fi acești etnici într-o majoritate românească depinde, în mare măsură, cum se comportă ei. Așadar, în unele cazuri și locuri, se instaurează și se perpetuează o stare conflictuală între majoritate și minoritate, cu pretenții uneori absurde – dar europene – ale minorității, ceea ce impietează fundamental trăirea tuturor locuitorilor. Deci, pedalând expres pe problema minorităților din Nisipari, noi vrem să subliniem că bunele relații de vecinătate, de colaborare, de comuniune, de frățietate i-au oferit satului meu, oamenilor lui, în decursul istoriei sale, imaginea unui buchet de flori nemuritoare.

B. Lumea acelui sat în viziunea unui copil de nu mulți ani

I. În 2013, în bisericuța din satul Nisipari – moștenire a comunității germane, de demult – o bătrână țărăncă, mama, cu exact o lună înaintea de a împlini 91 de ani, pleca într-o altă lume. De o parte a coșciugului, noi, fiii, nepoții și strănepoții bătrânei Maria Marica Dumitrașcu. De cealaltă, ultimele tătăroaice din sat. De toate vârstele/ și nu știu dacă-și făceau cruce sau nu/, dar erau acolo, cum Mămica fusese alături de turci și tătari toată viața. Și la praznicul de înmormântare, de post, ele, tătăroaicele, erau alături de noi, de ai noștri. Mămica fusese un element de coeziune în acel sat.

Pentru mine, născutul și copilăritul în Nisipari, nu era nimic artificial. Nu plânsesem eu, cu lacrimile împletite în barbă, că nu l-am botezat pe fratele mai mic, Nyazi, Sami, Suat, Vait, ci Culiță,

și că de asta a murit? Posesorii acelor nume turcești erau prietenii mei, împreună la joacă, împreună la colindele de Crăciun, împreună la sărbătorile lor cu dulciuri multe în camerele joase, direct pe covoare, stând turcește. Și nu recita Nyazi, în clasa I, neștiind cu ce să ștergă nasul, „Roșu, galben și albastru/ este steagul nostru sfânt/ Pentru el ne dăm viața/, Pentru el și acest pământ”?

Nu în casa noastră, în casa unui fruntaș al satului, nu prin avere, cât prin averea sufletească, aveau loc împăcări, lichidând dușmăniile vechi între turci sau tătari? În casa noastră, aveau loc împăcări ale părinților, turci sau tătari, ai căror copii se iubeau – greșind cine știe cum – și mergeau spre căsătorie.

Nu intervin aici prin statistica mișcătoare, care, ea însăși, spune ceva, ci cu fapte de viață, care umanizează codrii de cifre/ târziu am aflat despre frăția dintre Tăticu, care, în economia gospodăriei lui Tata Mare Bebu, avea grijă de cele 3-400 de oi, și Musuret, care ara pământul lui, tătăresc, alături. Nu știu de unde aflaseră ei despre rolul sângelui. Deveniseră frați de sânge, înfrățindu-și sângele, eliberat din brațe cu briceagul. N-am știut. Când a murit Musuret, Tăticu a plâns. De-aș fi știut mai dinainte, aș fi avut și eu, ca „frate”, pe Amit, băiatul lui Musuret, cel mai voinic din clasa noastră până la a patra, apoi, devenit curelar.

Frământare mare în sat: venea, din Liban, consăteanul nostru Murat. Mai vroia să-și vadă satul și consătenii, înainte de a pleca în grădinile minunate ale lui Allah. S-a mâncat, s-a băut, nu mult, și au plâns bătrânii, turci și români, laolaltă.

II. Nemții

Nu știu de ce, despre nemții din Nisipari nu era bine să vorbești, chiar dacă o stradă întreagă – singura care se putea numi astfel –, pietruită, cu șanțuri și podețe de-o parte și de alta, se numea și se numește încă „strada Nemțească”. Ea începe de la intrarea în sat dinspre gară și se termină în partea cealaltă, în poarta cimitirului. Casele nemțești, pe toată lungimea ei, s-au mai transformat, au mai dispărut, dar câteva, falnice, rămân încă. Și casa lor de rugăciuni - catolică sau protestantă - a devenit biserică ortodoxă românească. În copilăria mea, în cimitir, doar două pietre de mormânt (cruci?) mai erau „nemțești”. Nemții mai erau în povestirile măică-mii și în câteva fotografii încețoșate de timp în dulapul vechi de la căsătoria alor mei.

Povestirile mamei mele s-au regăsit în mai multe foi – scrisul mamei, atât de unic – pe care i le-a dat Laviniei târziu, târziu de tot și ea le-a

folosit într-o comunicare și într-un articol publicat nu știu unde. Rețin însă o întreagă comoară de nume nemțești. Doar lângă noi, doamna Paulina a lui Năstase, nemțoaică, neplecată în 1940, înaltă, UFDR-istă, șefa femeilor din sat la începutul așa-zisului comunism. Mămica între ele. Când s-au născut gemenii noștri, Paulina și soțul ei, Anghel, bulgarul, s-au rugat cu cerul și cu pământul – ei n-aveau copii – să înfieze unul dintre gemenii noștri. Aveam gard comun. „Dumitre, ce-ar fi rău? Tragem poartă între noi și copiii vor fi, cum și sunt, la urma-urmei, cum au crescut, de la Georgel al vostru, ca și cum ar fi ai noștri și ai voștri”.

Târziu, târziu de tot, am auzit că au venit în sat o nemțoaică și un neamț, colegi de clasă cu mămica. Din RFG. Mămica mi-a povestit, ne-a arătat fotografii de la Mamaia unde erau cazați „nemții”. Al doilea an sau al treilea, au mai venit o dată. Ne-am întâlnit, tot la Mamaia, domnul Tache și doamna Tița - învățătorii noștri -, eu și soția mea. N-am urcat în camere, îmi dădeam seama că suntem spionați de buna noastră securitate. Jos, în hol, am băut niște cognac, o sticlă de vin, niște cafea, s-a vorbit românește (cu traducere către soțul și soața, nemți de acolo) și neamțul – român de-al nostru – îmi amintea de faptele de arme ale lui Decebal, Ștefan cel Mare și Mihai, și Mircea și era adevărat și neamțul lăcrima. Neamțul, tot neamț! Îi rugam, în limita posibilităților lor, să se intereseze în bibliotecile în care aveau acces/ ei erau oameni simpli, aveau o societate de colectare și prelucrare a deșeurilor de hârtie, metale ș.a.m.d./ dacă nu găsesc o carte, zisă a lui Dimitrie Cantemir, despre o bătălie care a avut loc, sub Mihai Viteazul, cu turcii, în Dobrogea. Au scris profesorului: „i se dădeau toate indicațiile pe care le putuseră ei primi de la cutare sau cutare bibliotecă în care intrau, poate, pentru prima oară”. Mă bucur că Forumul Democrat German de la Constanța acordă o importanță deosebită satului meu, urmelor nemțești, pentru că nemți nu mai există. Numai două articole pe care le-am scris eu unul, unul Lavinia, despre ei, plecații. Vărul meu Vasile Dumitrașcu mi-a dat niște fotografii și scrisori de demult, pe care le-a găsit în casa veche a unchiului Ghiță, fratele mai mic al tatii. Pe un fel de vedere trimisă „Lui Matei și Frusina Banciu”, primarul de atunci al satului Nisipari, cu imaginea a un doi tineri nemți. Ei, târâții cu forța în Germania, în 1940, descriau cam așa, pe verso: „Lasă, că s-o termina și războiul și, dacă ne-oți mai primi (?) ne-om întoarce acasă”.

(Continuarea în numărul viitor al revistei)

Sărbători religioase. Tradiții populare

4 Iunie

SFINȚII MARTIRI DOBROGENI

Pe data de 4 iunie, Martirologiul siriatic indică sărbătoarea Sfântului Filip, iar Martirologiul ieronimian îi adaugă pe Zotic, Atal, Eutihie, Camasis, Quirinus și alți 28 al căror nume nu sunt amintite.

Patru martiri din acest grup de mucenici, și anume Zotic, Atal, Camasie și Filip, au fost înmormântați într-o criptă a bazei descoperite pe teritoriul comunei Niculițel, din județul Tulcea, în toamna anului 1971, cu ocazia unor surpări de teren provocate de o ploaie abundentă. Localitatea era o așezare romană rurală pe teritoriul orașului Noviodunum. Moaștele mucenicilor au fost depuse într-o raclă de lemn și depuse în criptă, iar în interior, pe peretele de lângă intrare, a fost inscripționat textul „Martirii lui Hristos”, urmat de înscrierea numelor în ordinea în care sunt astăzi cinstiți.

Este admisibil ca acești patru mucenici să fi pătimit împreună cu alți frați de suferință în așezarea urbană de la Noviodunum. După ce au primit pedeapsa capitală este posibil ca ei să fi fost luați de către creștini și duși pentru a fi îngropați într-un loc mai ferit, pe care l-au găsit la Niculițel, dar osemintele au fost puse inițial într-o criptă modestă, după care, probabil atunci când s-a putut ridica și bazilica în care au fost descoperite, au fost mutate în cripta nouă.

Despre data pătimirii acestor 4 mucenici nu se cunosc informații exacte, însă există presupuneri că aceștia au pătimit în perioada

319-324, când domnea împăratul Liciniu. O altă supoziție este că au pătimit în vremea împăratului Iulian Apostatul (361-363), iar alta consideră data martiriului în jurul anilor 370-372, pe vremea domniei regelui got Athanaric.

Cert este însă faptul că cei 4 mucenici au pătimit împreună. Cercetările arheologice au dus însă la descoperirea unei alte încăperi, situată sub cripta celor patru mucenici, încăpere în care se află numeroase fragmente de oase umane, provenind de la doi bărbați. Felul în care au fost găsite osemintele i-au îndreptățit pe cercetători să afirme că cei doi au fost și ei martiri, morți poate mai devreme, probabil pe la mijlocul sec.

al III-lea, și reînțumați în cripta respectivă. Astfel, ajungem la concluzia că în cripta descoperită la Niculițel ar fi fost înțumați șase mucenici.

După descoperirea lor, moaștele sfinților mucenici Zotic, Atal, Camasie și Filip au fost depuse în biserica mănăstirii Cocosu, din jud. Tulcea, unde se află și astăzi.

24 Iunie

NAȘTEREA SFÂNTULUI IOAN BOTEZĂTORUL

Este data la care Biserica Ortodoxă serbează nașterea Sfântului Ioan Botezătorul, pe care Iisus Hristos îl numea „înger în trup”, cel care avea să pregătească sufletele oamenilor pentru a-L întâmpina pe Creatorul tuturor. Ioan s-a născut la bătrânețe, ca dar al rugăciunilor de-o viață ale Elisabetei și ale lui Zaharia, părinții săi. Vestea nașterii pruncului și numele lui le-a auzit arhiereul Zaharia de la arhangelul Gavriil într-o zi de sărbătoare a poporului evreu - Ziua curățirii. Atunci, prin tragere la sorți, lui Zaharia i-a revenit sarcina de a intra în Sfânta Sfintelor, partea cea mai sfântă a templului, în care arhiereul intra o singură dată pe an pentru a tămăia în jurul

chivotului Legii. Aici, în sfințenie, dar și departe de ochii lumii, arhanghelul i-a vestit lui Zaharia că rugăciunile lor au fost auzite de Domnul și vor avea un fiu, care va fi mare înaintea lui Dumnezeu.

Nașterea proorocului pocăinței, așa cum mai este numit, este vestită în această unică și mare sărbătoare a pocăinței, când gradul de curățire spirituală a părinților lui și a întregului popor era cel mai mare din tot cursul anului. Dar la venirea îngerului, Zaharia s-a îndoit. Drept semn de sus, arhiereul a rămas mut până în ziua a opta de la nașterea pruncului, când toate rudele se adunaseră să-i pună nume noului născut. Atunci, tot printr-o minune, Zaharia și-a recăpătat graiul și a profețit viitorul celui care s-a născut.

SÂNZIENELE SAU DRĂGAICA

Se zice că noaptea de 23 spre 24 iunie este noaptea Sânzienelor, a Zânelor Bune, care, acum, cântă și dansează, împart rod păsărilor și animalelor, dau puteri tămăduitoare și miros frumos florilor, vindecă bolile și suferințele oamenilor, apără semănăturile de grindină și vijelii. Sânzienele sau Drăgaicele (cum mai sunt numite) pot deveni și rele atunci când li se nesocotește sărbătoarea.

Legat de această zi există multe practici și ritualuri magice - de la aflarea timpului favorabil semănatului grâului de toamnă, culegerea plantelor medicinale și a picăturilor de rouă (pentru cosmetică), încingerea mijlocului cu tulpini de cicoare la scaldă fetelor și a tinerelor neveste în ape curgătoare, în locuri tănuite, sau rostogolitul, dimineața, pe pajiștile înrouate pentru a fi frumoase și îndrăgite de feciori și soți. Alte practici sunt aflarea ursitei prin împletirea cununii de sânziene și aruncarea acesteia pe casă sau expunerea hainelor la soare spre a nu fi mâncate de molii.

29 IUNIE SFINȚII APOSTOLI PETRU ȘI PAVEL

Sfinții Apostoli Petru și Pavel au rămas în istoria Bisericii prin stilul de viață trasat, prin epistolele trimise diferitelor comunități, prin răspândirea Evangheliei „la neamuri”.

Sf. Ap. Petru era fratele mai mare al Sf. Andrei, născut în Betsaida Galileii. Om dintr-o bucată, care nu credea cu ușurință în miracole, dar era conștient de starea de păcătoșenie în care se afla, Petru (inițial, se numea Simion, Hristos l-a numit „Chefa” - piatră) a recunoscut în omul venit înopinat în barca sa, Hristos, pe Mântuitorul lumii.

De atunci l-a urmat pretutindeni, de multe ori luând cuvântul în numele tuturor ucenicilor. Petru a fost și cel ce s-a lepădat de Iisus când era judecat, dar și primul care a predicat în ziua Rusaliiilor.

Sf. Ap. Pavel supranumit „apostolul neamurilor” era un evreu învățat, născut în diasporă. Din aprig prigonitor al creștinilor a devenit

cel mai mare propovăduitor al lui Hristos. Motivul? Miracolul care a avut loc pe drumul Damascului. Pavel venea în Damasc să-i lichideze pe creștini când, deodată, o lumină orbitoare l-a făcut să cadă în colbul drumului. I s-a arătat Hristos și l-a mustrat pentru nelegiuirile la care s-a făcut părtaș (uciderea Sf. Ștefan), l-a trimis la Anania, ucenicul Său din Damasc. Retras în pustiu, unde i s-a descoperit Adevărul, Pavel a primit Botezul și a devenit apostol al lui Hristos.

Ambii apostoli sărbătoriți pe 29 iunie au murit la Roma. Sf. Ap. Pavel a fost decapitat, în timp ce Sf. Ap. Petru a fost crucificat, cu capul în jos, pentru a privi cerurile.

SÂNPETRU DE VARĂ

Sărbătoarea marchează miezul verii și perioada secerișului. În basme, Sânpetru apare umblând împreună cu Dumnezeu pe pământ. Adesea, divinitatea stătea la sfat cu Sf. Petru. Sfântul Petru purta straie țărănești, îi plăcea să aibă grija câmpului, a animalelor, dar nici de la pescuit nu se dădea înapoi. Deși „sfânt” se comportă mai ceva decât un om obișnuit - joacă la cârciumă (i se fură boii de la car), se îndrăgostește de o pescăriță, se îmbată, e bătut de colegii de pahar, intră slugă la diavol, dar este și iscoada lui Dumnezeu pe pământ. Până la urmă, devine credincios și harnic, iar Domnul îi încredințează cheile și porțile Raiului. De acolo împarte hrană animalelor sălbatice și fierbe grindina pentru a o mărunți.

La marile praznice, poate fi văzut la miezul nopții, când cerurile se deschid pentru o clipă. De ziua lui se fac târguri, se țin obiceiurile legate de cultul morților.

Laura CALOEAN

Cercetășia

O formă de educație cu principii sănătoase

În 1907, Lordul Baden Powell înființează, în Anglia, cercetășia. Peste 5 ani, geograful Gheorghe Munteanu-Murgoci, creează și în România primele grupuri de cercetași, la Blaj, Brașov și București APAR. În 1912, ia ființă Asociația „Cercetașii României”, membru fondator al Organizației Mondiale a Mișcării cercetășești (1922).

În timpul Primului Război Mondial, cercetașii români au fost prezenți activ în spatele frontului, înlocuind sanitari, curieri, telegrafisti.

În perioada următoare, cercetașii români sunt prezenți la a treia Jamboree internațională, la Birkenhead, Marea Britanie. Luând acest exemplu, principele Nicolae hotărăște organizarea de jamboree naționale în România, din doi în doi ani (Piatra Neamț (1930), Sibiu (1932), Mamaia (1934) și Brașov (1936)).

La începutul anului 1936, mișcarea de cercetași înregistra cca. 50.000 de tineri și 2.000 de comandanți.

Anul 1937 marchează desființarea cercetășiei. Se întâmplă în timpul regimului de autoritate al lui Carol II.

Nume mari ale istoriei noastre naționale sunt înscrise în Cartea de aur a cercetășiei românești:

Cercetașii de astăzi, pe urmele frumoaselor tradiții

întemeietorul - Gheorghe Munteanu-Murgoci, prințul Nicolae, principesa Ileana, Ecaterina Teodoroiu – „eroina de la Jiu” -, academicianul geograf și politicianul Simion Mehedinți, jurnalistul și avocatul Constantin Costa-Foru și fiul său, Gheorghe, Ulișse Sâmboteanu – singurul comandant de cercetași român care primește distincția „Lupul de Aur” din partea întemeietorului cercetășiei mondiale -, profesorul și publicistul Gheorghe D. Murgu, membri ai familiei lui Grigore Berindei, Alexandru Daia, Victor Panaitescu etc.

Renăscută în iunie 1990, Organizația Națională „Cercetașii României” este, azi, membră cu drepturi depline a Organizației Mondiale a „Mișcării Scout”.

În principal, organizația este una a copiilor și tinerilor, cu imn, steag, siglă, deviză, uniformă, deviză, promisiune și salut - proprii. Credem că *Legea cercetașilor*, respectată de toți membrii, indiferent de vârstă, spune totul despre valorile morale, pe care copiii și tinerii le practică în fapt: 1. Cercetașul își iubește patria sa, România, și pune interesele țării și colectivității deasupra celor personale; 2. Cercetașul crede în Dumnezeu și respectă credința celorlalți; 3. Cercetașul este loial, își respectă cuvântul dat, spune adevărul, este curat în gând, în vorbă și în faptă; 4. Cercetașul este util și își ajută semenii în orice situație, este un prieten pentru toți și frate cu toți cercetașii; 5. Cercetașul este econom și cumpătat,

Concursuri cercetășești

respectă munca și proprietatea, este îngăduitor cu alții și sever cu sine, își îngrijește corpul și duce o viață sănătoasă; 6. Cercetașul iubește și ocrotește natura și este bun cu animalele; 7. Cercetașul își iubește și ascultă părinții, își respectă profesorii și șefii, este disciplinat în tot ceea ce face, respectă părerile altora și își asumă răspunderea faptelor sale; 8. Cercetașul este curajos și încrezător în puterile lui, vioi și plin de însofletire; 9. Cercetașul iubește învățătura și la rândul său îi învață și pe alții; 10. Cercetașul se străduiește să facă în fiecare zi o faptă bună, oricât de neînsemnată ar părea ea. Acestea sunt valorile la care națiunea română trebuie să se întoarcă, pentru ca să progreseze în interesul României.

Cercetășia este o educație pentru viață, completează educația făcută de familie și școală, dezvoltând cunoașterea de sine, curiozitatea și

Pe plaja de la Mamaia mii de cercetași români își instalaseră corturile. Era anul 1934.

Îi găsim pe copiii și tinerii cercetași, în frunte cu liderii lor, în expediții, descoperind frumusețile țării noastre, în activități de voluntariat, la manifestări naționale și locale.

În 2012, s-a înființat Centrul local Constanța, sub numele de „Cercetașii Marini”. Sunt din ce în ce mai mulți membri. Se înscriu părinți cu copii, frați și surori, formând o familie, convinsă că poate „să facă lumea mai bună”.

În aprilie anul acesta, „Capsula timpului” – o ladă frumos sculptată, care se oprește în fiecare an, din 2013, în fiecare Centrul cercetășesc, care-și depune, aici, „mărturia”, pentru a fi deschisă după 100 de ani de urmașii noștri – a ajuns la Constanța. La Muzeul de Istorie Națională și Arheologie s-a organizat, cu acest prilej, o expoziție de fotografii, ca pretext pentru prezentarea „Capsulei” și activitatea s-a transformat într-un dialog între elevii școlilor și liceelor constănțene și cercetași. Următoarea oprire a „Capsulei timpului” a fost, de Noaptea Muzeelor, la Muzeul Marinei Române, unde, tot pe fundalul unei expoziții, micii cercetași și-au prezentat vizitatorilor activitatea și crezul. Urmează Muzeul Militar Național – filiala Constanța.

Cu salutul specific, cu semnificație aparte - trei degete lipite (inelar, mijlociu și arătător), iar degetul mare suprapus peste cel mic, adică: cel mare îl protejează pe cel mic; „Pentru Mine, Pentru Țară, Pentru Dumnezeu” -, respectând întocmai *Legile cercetășiei*, „Cercetașii Marini” declară:

„Gata oricând!”.

Irina Eva LIȚCANU

Șefa Centrului Local Constanța „Cercetașii Marini”

Jamboreea de la Mamaia, 1934

tenacitatea de a căuta noul, de a participa, de a explora, de a descoperi, de a făuri, de a ajuta. Finalitatea acestui proces este un tânăr capabil să ia decizii personale, să-și organizeze viața și să-și asume consecințele propriilor decizii, să-și respecte și să ducă la bun sfârșit angajamentele; un tânăr care are tăria să-și trăiască viața după valorile particulare și să susțină cauzele pe care le consideră importante.

Cercetășia vizează dezvoltarea sentimentului apartenenței la comunitate, spiritului de echipă și a preocupării față de ceilalți. Și fără îndoială, dezvoltă și întărește sentimentul național.

Silvia Grossu a lui Ionica Donos din Basarabia(VII)

Cei șapte ani de-acasă

Deseori mă visez acasă. În curtea noastră. Trebăluiesc, ies din casă-întru în casă, șterg aici-îndrept acolo, dau demâncare la animale, lucrez în seră sau în livadă, plivesc sau prășesc, apoi alerg în grădină după una, după alta, cobor în beci, mă urc în pod, – iar în casă, iar afară. Și tot așa. Dar numai în vis. Căci s-a isprăvit demult viața la țară, *acasa mea* adică. Casa mai este și acum, dar acasă... nu mai sunt.

Casa noastră cu pereții vopsiți în verde, cu colțurile albe, așezată pe o prispă solidă, cu două ferestre mari cu câte trei geamuri ochioase, care priveau la drum cu încredere, iar pe centrul fațadei – o verandă din cărămidă roșie, împodobită cu brâie și chenare albe, susținută de cele cinci trepte înalte de la intrare, care o făceau puțin semeță, atrăgea privirile trecătorilor. Curtea era și ea largă: pe stânga casei era beciul cu gârliciul afară, alăturat – *sărăieșul*, de fapt, bucătăria de vară, cu două camere mici, dar îndrăgite de toți ai noștri; pe dreapta era o grădiniță plină de flori de țară – narcisele sfioase, lalelele harnice, stânjeneii semeți și lăcrimioarele parfumate înfloreau primăvara. Trandafirii (nu mulți, deoarece mărunțul din fața casei reușea să-și desfacă generos coroana și le lua lumina, din an în an tot mai cu îndrăzneală) înfloreau vara fără să se oprească; busuiocul, deși nu avea flori de uimit pe nimeni, era la loc de cinste în grădinița mamei – ni se spunea să nu-l călcăm cumva din joacă, să-l udăm doar cu cea mai curată apă, că e plantă sfântă. Apoi venea rândul „școlărițelor” – a *cuconeilor* nălțuțe, de toate nuanțele roș-zălău, a *astrelor* multicolore, a mândrelor gherghine, aranjate pe din două părți, ca să nu le acopere

pe celelalte – era august târziu și septembrie devreme. Prin octombrie-noiembrie venea și rândul crizantemelor aristocratice. Eram micuță, dar țin minte că mama, din tinerețe încă, le purta tot respectul. Le planta în vase largi de lut – oale de sarmale sau gavanoase pentru murături, dar care se știrbiseră și nu mai era voie să le ții în casă (*că, Doamne ferește de necazuri și nevoi*), pe care le tot muta – pe verandă vara și toamna, apoi tata le căra în beci de iarnă, primăvara iar le scotea, dar le pune la umbra sub pereții casei ca să nu le doboare soarele cu energia lui năvalnică. Mi se părea mie pe atunci, urmărind această vânzoleală cu crizantemele, că toate celelalte flori, hârnicele la înflorit și cuminți la locul lor, le urau în surdina pe aceste crizanteme corcolite. E drept că înfloreau regește și o țineau tot așa până dădeau gerurile. Și atunci mama le reteza, iar tata le ducea *la iernat* în beci. Tot toamna înfloreau vâzdoagele și țigăncușele (tot vâzdoage, de fapt, dar mărunțele și cu petale întunecate, iar mijlocul cafeniu închis), care străjuiau grădinița mamei pe de margini, apărând-o de găinile sau găștele, care mai ieșeau câte odată din țarcul lor. Aceste flori erau semănate și de-a lungul tuturor cărărilor, care duceau în grădina de după casă și în mica livadă din capătul grădinii. Florile se succedau la înflorit din primăvară până-n iarnă, de parcă se întreceau înde ele în a ne uimi prin prospețime și miresme.

Casa și curtea puteau fi mai lesne admirate de cei care luau apă din fântâna noastră. De fapt nu era a noastră, căci o săpase bunelul

Gospodărie țărănească din Basarabia

Cuptorul tradițional

cu fratele său Dănilă, dar era pe teritoriul nostru, ne intra în curte. De acolo, de pe înălțimea unde era instalat colacul fântânii, se vedea cel mai bine ograda noastră – cu masa de afară, la care ne adunam la prânz, dar mai adesea serile și uneori stăteam la sfat lung după cină, cu lavoarul prins de un copac și ștergarele noastre aninate în crengi, cu acareturile pentru spălat rufele, cu lavița de lângă grădinița cu flori, special așternută cu un lăicer pentru repaosul de după amiază sau pentru taifasul de duminică și de sărbători, când mai treceau pe la noi mătușile sau verișorii. Casa și curtea aveau un aer primitiv și îmbietor, așa că nu era zi să nu scârțâie porțița și să nu intre cineva ca să ne dea binețe... mai pe așezate.

Serile de vară, după ce ne mai poteleam din treburile gospodăriei, treceam fiecare pe la lavoar sau la lighenele cu apă încălzită la soare și ne făceam toaleta de culcare, după care ne așezam pe prag și ascultam greierii (mama le spunea *chirieci*) sau broaștele orăcând în cor în balta din Valea satului. Așezați pe pragurile late de la intrare (așa îi plăcea mamei, căci era obicei de la ea de-acasă) vorbeam de una de alta, chibzuim asupra planurilor pentru a doua zi, puneam la cale *cele trebi*. Ne uitam la stele, admiram luna, mama sau tata ne descifrau anumite semne – de ploaie, de vânt sau vreme bună. Apoi, unul câte unul, răream rândurile, aciuându-ne în paturile noastre.

Diminețile rânduiala casei avea alt ritm. Tata se trezea primul – la revărsatul zorilor, lua sapa, coasa sau hârlețul și mergea la straturi în grădină sau pe deal la *normă*, adică la sectorul care îi era repartizat din lanurile colhozului – cu porumb, sfeclă de zahăr sau floarea soarelui, și de care era responsabil de la semănat până la strânsul roadei. Se lucra ușor și cu spor pe răcoare. Uneori părinții mergeau împreună la normele lor și ne lăsau să dormim în casă, sprijinind mătura de ușa de la intrare, semn că gospodarii nu-s acasă. Astfel noi eram la adăpost – nimeni nu ne deranja somnul. Iar dacă ne trezeam înainte ca ei să sosească de la muncă, puteam să ieșim afară nestingherit. Se întâmpla să meargă amândoi la târg – fie la Soroca, în centrul raional, sau la Zgurița, un sat în direcția opusă, adică în drum spre Drochia, unde duminicile se adunau la piața din centru țărani din satele apropiate pentru a face schimb de mărfuri – oale, ulcioare, legume, zarzavaturi, urzeală, lână toarsă sau doar scărmanată; se vindeau și se cumpărau pușori de găină, de rață, de curcă, animale, păsări de casă, și multe-multe altele. Așa sau altfel, dar nu ne plăceau acele dimineți,

În pridvorul casei

când mama cu tata ne lăsau singurei în casă. Erau dimineți posomorâte și fără spor.

Cu totul altfel erau diminețile cu părinții acasă. Deși ei se săturau de lucru până ne trezeam noi, nimeni nu se așeza la dejun până nu se adunau toți. Noi ieșeam din culcușuri unul câte unul, cei mai măricei – eu și frații mei, Liviu și Anton, mai devreme, strigați de mama. Iar surorile mai mici, Nelea și Margareta, mai la voie. Noi știam că nu avem voie să vorbim nici unul cu altul, nici cu părinții până când nu *ne primeneam* după somn. Asta însemna să mergem la lavoar, să ne spălăm pe mâini, pe față, să trecem la icoane să ne facem semnul crucii și să spunem „Tatăl nostru”. Abia după aceea aveam voie să ne apropiem de părinți și să le spunem „Bună dimineața”. Dacă din neatenție sau din greșeală îi salutăm înainte de primenire, nici unul nu ne răspundea. Tata uneori se răstia la noi: „Îndrăznești să-mi spui *bună dimineața*, nespălat pe față?” Mama ne chema la masă, abia după ce terminam *porăiala* de dimineața, adică abia după ce dădeam demâncare la păsări, hrăneam toate animalele – porcii, câinele, iepurii, iar oile, vaca și vițelul le duceam la Valea satului, la *rând*, adică le predam gospodarilor, care pentru o zi sau două aveau grijă de toate animalele din sat sau din mahala, dacă erau mai multe. O dată în lună sau chiar mai rar, ne venea nouă rândul să avem grijă de cireada satului sau de turma de oi.

Dejunul nu erau doar ceaiul și pâinea cu unt. Mama fierbea laptele proaspăt muls de la Florica noastră și ne prepara vreun terci, de griș, bunăoară, că ne plăcea foarte mult, gătea scrob sau ochiuri. Putea să ne prăjească și cartofi, dacă se întâmpla vreo zi cu program mai intens și nu aveam posibilitatea să mâncăm la prânz acasă. Apoi ne dădea mâncare la deal, adică mergeam la muncă la norme (că mai crescusem între timp și ne trimitea în locul ei la prășit) și aveam →

Casă țărănească de la Orhei

mâncarea la pachet. Dacă nu eram în vacanță, ci mergeam la școală, atunci ne trezea și mai devreme: să reușim să ne îndeplinim obligațiile prin gospodărie, să luăm dejunul, să îmbrăcăm hainele de școală, să aranjăm ghiozdanele, ca să nu întârziem. La școală ne primeam tainul la pauza cea mare – paharul de lapte și uneori chifla, dar mai des, felia de pâine albă. După cinci-șase ore la școală, veneam flămânzi, dar nu ne așezam la masă, până nu veneau toți acasă.

De obicei, mama ne întâmpina cu întrebarea: „Ei, cum a fost azi, ce note ai adus, merită să-ți dau de mâncare?” Deși ne aștepta cu mâncarea caldă pe plită, nu ne lăsa să mâncăm pe rând. Regula era să ne așteptăm unii pe alții și să stăm la masă toți odată. Uneori ne dădea și *ceva bun*, adică desert. Dar numai dacă aveam anumite merite. Atunci intra în casă. Mergea să ne aducă *ceva bunul* din Casa cei mare, din servanta, în care se păstrau bomboane, biscuiți, napolitane sau dulcețuri mai într-ales. Mama gătea gustos-gustos. Bucatele ei erau fără cusur. Orice ar fi gătit – borș cu varză sau ciorbă de fasole, cartofi înăbușiți sau prăjiți, sarmale de sec sau cu carne, plăcinte din aluat dospit sau cu *poalele în brâu*, alivenci sau învârtite cu te miri ce – totul era gustos și pe placul nostru.. În satul nostru, dar și în neamul nostru, avea faima (recunoscută sau nu prea) de cea mai bună gospodină.

Toate în gospodărie le făcea așa cum apucase de la maică-sa și de la bunică-sa, măca Marianca. Ca și bunica, ca și străbunica mea, înainte de a tăia pâinea, atunci când înfigea cuțitul în ea, făcea mai întâi semnul crucii. Ca și străbunica, adică măca Marianca, ca și mămună, după ce scotea

sâmbăta pâinea din cuptor (de obicei, 10-12 pâini mari, rotunde și frumos rumenite), tăia una în patru părți, le lăsa să se aburească pe *zolnic* (prosop de casă, din tort, adică fir gros de cânepă, alb-gălbui la culoare), iar un sfert îl învelea într-o bucată de hârtie cafenie, de împachetat, în care, de regulă, ni se dădea marfa la magazinul din sat, și așa fierbinte cum era mi-l întindea mie – „Hai, du-te!”. Eu știam ce am de făcut, că devenise deja ritual. Ieșeam la poartă, mă uitam de-a lungul drumului și dacă nu vedeam pe nimeni în apropiere, mă înarmam cu răbdare și așteptam, sorbind cu nesaț mirosul, cu nimic asemuit, al pâinicii proaspăt scoase din cuptor. Fără multe explicații, de cum se apropia cineva, îi ieșeam în cale, îi întindeam colțul de pâine aburind, zicând: „De sufletul lui... sau a...”, auzeam drept

răspuns „Bodaproste” și o zbugheam în bucătărie. Toți frații și surorile mă așteptau, nerăbdători să guste din pâinea scoasă din cuptor. Regula casei era bine cunoscută și respectată – nu ia nimeni nici o bucățică din pâinea proaspătă până nu s-a dat pomana. Nu era un moft al mamei. Acum îmi dau seama ce obicei prețios era acesta. Cum pâinea era fierbinte, iar noi, ca toți cei mici, *lăcomoși* la mâncare, problemele cu intestinele ne erau asigurate. Aluatul fierbinte pe stomacul gol? Dureri de burtă pe mult timp înainte. Câtă înțelepciune comporta acel obicei și câtă grijă pentru noi, copiii. Cu timpul am dedus că cele mai multe tradiții ale noastre își regăsesc sorgintea în înțelepciunea neamului. Iar dacă unele sensuri de esență încă ne-au rămas nedescifrate, înseamnă că încă nu suntem vrednici de a le pătrunde semnificațiile adânci.

Și la sărbătorile din casa noastră, tradițiile stăteau în capul mesei: mai ales de Crăciun, de Paști, la Duminica Mare, de hramul satului, mama ținea să le respecte cu tot dinadinsul, uneori aducându-l pe tata în pragul disperării cu cheltuielile și exigențele sale, care aveau o singură explicație, exprimată când mai jucăuș – „Așa-i obiceiul, Ioane!”, când mai tăios – „Așa se cade, teme-te de Dumnezeu!”

Bunăoară la Duminica Mare, conform obiceiului, se făcea curățenie generală, se văruiau fântânile, se împodobeau porțile și intrările cu *frunzare* (crengi de nuc sau tei, aduse din pădure), iar în ungherele din casă și pe la icoane se prindeau ramuri mai mici de nuc, rupte din copacii din jurul casei. Dușumelele erau presărate cu iarbă,

rogoz cu mintă sau corovatic. Era o miroznă în casă!... De asemenea se pregăteau bucate deosebite, dar mai ales, se coceau cuptoare de plăcinte – cu brânză de vacă, cu brânză de oi, cu brânză de vacă amestecată cu cozi verzi de ceapă și mult mărar. Mai puține – cu cartofi sau cu varză. Trebuia de pregătit și de aranjat multe pomeni pentru a-i comemora pe cei trecuți din viață – oale, străchini, ulcioare, *burluie* (vase de ceramică de diferite dimensiuni, un fel de ulcioare cu gura îngustă, uneori aplatizate, pentru păstrat apa rece în cursul zilei la lucrările de câmp) și alte vase de ceramică, pe care mama le aduna în cursul anului de pe la târguri. Acestea trebuiau înfrumusețate cu legături de cireșe, cu frunze de nuc, cu biscuiți și bomboane – toate prinse pe sfori în șirag și apoi legate la vase, în jurul gâtului. În funcție de destinatar – copil, matur sau bătrân, aceste vase erau umplute cu vrafuri de plăcinte, sarmale, biscuiți, bomboane; în ulcioare se turna vin, limonadă sau apă neîncepută. Apa nu putea fi de oriunde, ci doar din fântâna pe care singur ai săpat-o. Deși aveam fântâna chiar în curte, mama mă trezea dis-de-dimineață și mă trimitea cu o căldărușă în partea de sus a satului, să aduc apă anume de la fântâna de *pe cea deal*, că mama și tata au pus umărul și împreună cu sora și

cumnatul au făcut-o. Acea era fântâna noastră. Și deoarece nu era numai a noastră, trebuia să reușesc să iau prima apă – pe cea neîncepută.

De Duminica Mare toți sătenii mergeau după slujbă la cimitir – să pomenească morții, să dea de pomană. Mormintele erau îngrijite de cu vreme, pe la cruci erau puse frunzare. Verdeța era încă de primăvară, debordantă – de un verde crud, proaspăt, copleșitor. Uneori mergeam și eu cu bunica la cimitir – o ajutam să ducă coșul cu pomeni, vin și plăcinte. Ne așezam pe iarbă și vorbeam cu vecinii, cu rudele despre cei răposați. Era o zi de împăcare, de amintiri senine, de comunicare luminoasă. Noi, copiii, așteptam sărbătoarea cu nerăbdare – veneau bunicile cu daruri, treceau mătușile și nanele de botez să ne aducă bunătăți care mai de care – învârtite cu nucă și petale de trandafir, cu vișine; covrigei, biscuiți, plăcinte de altfel decât ale mamei; străchini de lut sau farfurii cu lapte cu tocmagi sau cu plachie... Urmau sfaturi lungi, domoale, împăciuitoare.

Mult înseamnă pentru viața omului *să fii acasă* și să *ai acasă* cu tine în suflet toată viața. Nu e vorbă în vânt zicala – *cei șapte ani de-acasă*. Nesecat izvor – înțelepciunea neamului.

conf. univ.dr. Silvia GROSSU

ÎN EXCLUSIVITATE

În numărul viitor al revistei *Datina*, dr.Varvara Buzilă, președinta Societății de etnologie a Republicii Moldova, prezintă în exclusivitate câteva proiecte de salvagardare și de promovare a patrimoniului cultural românesc.

Din patrimoniul cultural intangibil fac parte mai multe creații - folclorul muzical, folclorul coregrafic, obiceiurile, datinile, practicile sociale, diferite cunoștințe populare care până în prezent nu au fost luate în considerare, care pot fi tehnice și artistice, precum încondeierea ouălor, vopsirea lânii pentru țesutul covoarelor, tehnicile de brodare, alte cunoștințe empirice foarte utile, care trebuie păstrate. La fel, fac parte instrumentele populare sau instrumente cu ajutorul cărora oamenii au creat ceva – instrumente de muncă, de cioplit etc.

Societatea de etnografie dispune de cea mai bogată arhivă folclorică din Republica Moldova. Arhiva cuprinde numeroase înregistrări audio-video, inclusiv digitalizarea acestor înregistrări. Se lucrează și în domeniul salvării portului nostru autentic.

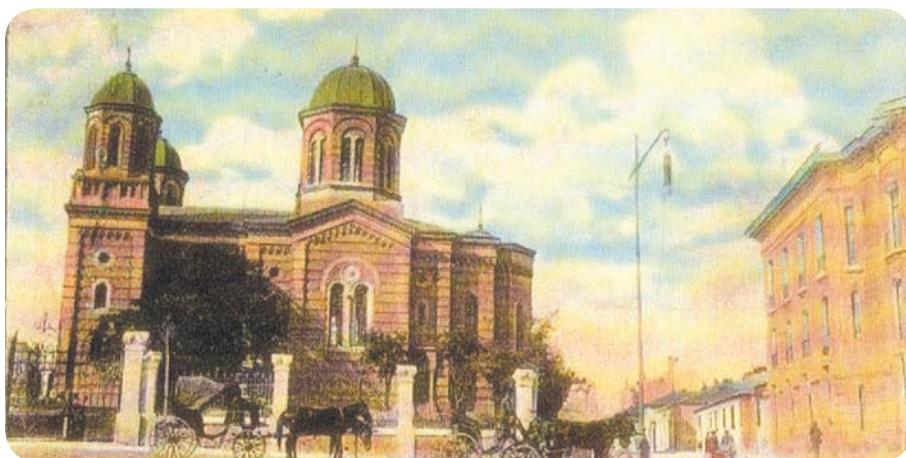
Povestea Catedralei din Constanța

Piatra fundamentală a Catedralei din Constanța a fost pusă la 4 septembrie 1883 în cadrul unei ceremonii mărețe. Actul sfințirii locului s-a oficiat de către P.S. Episcop Iosif, în prezența ministrului cultelor P.S. Aurelian, din ale cărui fonduri s-a făcut construcția. O recepție provizorie a clădirii nou ridicate se face la 25 septembrie 1885, iar cea definitivă la 18 noiembrie 1886. Trei săptămâni mai târziu episcopul Iosif este reales ca mitropolit al UngroVlahiei și în locul lui regele Carol numește pe arhiereul Partenie Clinceanu Băcăoanu, care va conduce Episcopia Dunării de Jos până la 11 februarie 1902, avansat apoi mitropolit al Moldovei și Sucevei.

Catedrala din Constanța este o reproducere a bisericii Domnița Bălașa din București, cea care fusese distrusă de cutremur în 1828, apoi refăcută de Safta Brâncoveanu.

În 1888, P.S. Partenie vizitează biserica și rămâne scandalizat de felul lipsit de religiozitate al picturilor lui George Mirea, unul dintre reputații pictori ai vremii. De altfel și arhitectura clădirii era semnată de marele arhitect Ion Mincu, rectorul primei școli de arhitectură a României.

George Mirea pictase în locul sfintelor mucenite femei cunoscute din lumea interlopă a

Catedrala la 1900

Constanței, lesne de recunoscut. Sfântul Sinod ia atitudine, numește pe episcopul Timuș al Argeșului împreună cu arhiereul Calistrat Bârlădeanu să analizeze situația, aceștia apreciază că pictura poate fi lesne retușată. La 22 mai 1895 este sfințită biserica, mobilierul –strane, catapeteasmă, candelabre, policandru, sfeșnice fiind executate după planurile lui Ion Mincu la Paris, de către casa Andre Dore.

Primul paroh și protoereu al județului Constanța a fost econ. Gheorghe Rădulescu, Biserica a servit drept catedrală până în 1923, când a fost transformată în biserică episcopală, rămânând totodată și biserică de enorie.

Catedrala este bombardată la 3 august 1941.

O bombă a căzut chiar pe altarul Catedralei distrugându-l, ca și catapeteasma, cu icoanele și pictura. Repararea bisericii a început în 1946.

La 27 martie 1950 Episcopia Constanței s-a contopit cu Episcopia Galaților sub vechea denumire a Episcopiei Dunării de Jos. De la această dată biserica cu hramul Sfinții Petru și Pavel a revenit parohiei Sfinții Apostoli Petru și Pavel.

Refacerea clădirii s-a făcut în 1951 când

Constanța începutului de secol XX

52

PROCES - VERBAL

Astăzi 27 Martie 1952, subsemnatii Ioan Coman, Preot Paroh al Bisericii " Sf. Apostoli Petru și Pavel ", (fosta Catedrala Episcopală) și Iordănescu Gheorghe, ef. Secției Regionale a Arhivelor Statului Constanța, am procedat primul, la predarea și al doilea la primirea a următoarelor cărți vechi, de ritual bisericesc:

1. Un octoih românesc, cu litere chirilice din anul 1811, tipărit la Buda.
2. Un minei al lunii Octombrie, românesc cu litere chirilice, din anul 1831, tipărit la tipografia mănăstirii Neamț.
3. Un molitvelnic românesc, cu litere chirilice, din anul 1847 tipărit la tipografia mănăstirii Neamț.
4. Un octoih slavonesc din anul 1863.
5. Un minei slavonesc, al lunii Iunie, din anul 1868.
6. Un minei slavonesc, al lunii Septembrie, din anul 1868.

Drept care am încheiat prezentul proces-verbal

biserica a fost și resfințită. Dar pictura era prea costisitoare și necesita fonduri mari. Pictura veche fusese acoperită cu var lăsându-se doar Pantocratul și Sfinții Evangheliști de la turla principală, posibil ca model pentru a putea fi reprodus. Pe tema refacerii picturii se duce o aprigă luptă între Episcopia Dunării de Jos și E. Nichitovici, arhitectul șef al regiunii Constanța, președintele Comisiei Monumentelor Istorice și de Arhitectură a regiunii Constanța.

Lucrările de reparații fuseseră încredințate arhitectului Eugen Chefneaux, de origine franceză, trăitor în București, coordonator tehnic, secondat de arhitect Vasile Colaros din Constanța.

Resfințită la 14 ianuarie 1951 de P.S. Patriarh Justinian și P.S. Episcopul Ghesarie, a reintrat în funcțiile ei de biserică parohială și catedrală a orașului

Cu această ocazie s-a primit din partea Patriarhiei suma de 500.000 lei vechi pentru lucrările interioare de instalație electrică.

A fost declarată prin hotărâre a Comitetului de stat pentru arhitectură și construcții monument istoric și supusă unui sistem de protecție.¹

Decizia bruscă de deschidere a catedralei fusese întărită de nota de serviciu emisă în decembrie 1950 prin care se solicita: "Pentru deschiderea imediată a bisericii Sf. Apostoli Petru și Pavel - catedrala

orașului de subordonare republicană Constanța se înființează un colectiv care va contacta toți preoții din oraș și în 10 decembrie să se facă o chetă de la toți slujitorii Domnului și de la enoriași pentru acest eveniment".²

Câțiva ani mai târziu pictorii Niculina Dona și Gheorghe Popescu au făcut picturile în fresco secco, altă tehnică decât a primei lucrări și alt stil, iar lucrările de restaurare exterioară au fost suportate de Episcopia Galați, prin contribuția credincioșilor.

În 13 iunie 1953 clădirea a fost declarată monument istoric de arhitectură.

În arhivele Parohiei figurează o scrisoare datată 25 septembrie 1955, către protoereul Constanței de la Catedrala Sf. Apostoli Pavel și Petru: „Într-una din cele două lăzi cu care s-au evacuat în războiul trecut obiectele bisericești din inventarul acestei biserici s-a găsit de către parohul acestui oficiu, preot Nicolae Cănanău, o cutie de lemn masiv, format sicriu, îmbrăcată în catifea verde, cu fir în formă de cruce, deasupra căreia sunt fixate în ramă de metal două părți mici de sf. Moaște.

Ulterior, prin luna august a.c., printre micile obiecte aflate în această ladă ca: becuri, resturi de stofă de veșminte, părți din sf. vase - deteriorate de bombardament s-a găsit tot de către parohul acestui oficiu o cutie mică de metal ruginit de dimensiunile aproximativ 6/4 cm în interiorul căreia se păstra un carnețel și un act dotal, ce cuprind istoricul acestor sf. Moaște. Actul dotal, o hârtie mică de 10/6 cm deține semnăturile originale ale familiei care le-a încredințat episcopului Gherontie Nicolau".³

Catedrala după bombardamentul din 1941

Aurelia LĂPUȘAN

¹ Arhiva Parohiei, 1951, fila 68

² Idem, p.1

³ Arhiva Catedralei, fila 64,

PRĂJITURI CU PETALE DE TRANDAFIR ȘI CU VIȘINE

Ingrediente

Untura de porc

Smântâna

Făină

Cantitatea aluat

Dulceața de trandafir

Vișine în suc propriu

Zahăr pudră

Cantitate

300

300

500-600

1100-1200

300

300-400

200-300

Proces tehnologic

1. Topim untura, așteptăm să se răcească un pic;
2. Amestecăm untura caldută cu smântâna;
3. Adăugăm făina (câte puțin), amestecând până la consistența unui aluat molcuț și care nu se lipește de mâini;
4. Rezervăm la frigider pentru 4-5 ore sau chiar și pentru o noapte;
5. Scoatem din frigider, împărțim în turtițe mici;
6. Întindem fiecare turtiță cu grosimea de 0,4-0,5 cm, tăiem forme rotunde sau triunghiuri;
7. Plasăm la capătul triunghiului vișina scursă de suc sau dulceața din petale de trandafir, rulăm până în celălalt capăt, lipind ușor marginile;
8. Coacem la temperatura de 175°C, timp de 20-25 min.;
9. Scoatem din cuptor și cernem zahăr pudră peste ele;
10. Rezervăm în paneraș.

Să aveți pofta mare !

Cu drag de voi și de gătit, MĂRIOARA.

Constanța. Hotel Palass.

Digul Cazinoului spre port

Constanța

NOUTĂȚI

LA CENTRUL CULTURAL JUDEȚEAN CONSTANȚA "TEODOR BURADA" A FOST ORGANIZATĂ O EXPOZIȚIE FOTODOCUMENTARĂ DEDICATĂ ZILELOR CONSTANȚEI. CU FOTOGRAFII DE COLECȚIE, DIN PERIOADA INTERBELICĂ, ARANJATE ÎN VIZIUNEA PLASTICĂ A ARTISTULUI EUSEBIO SPÂNU, EXPOZIȚIA ÎNCÂNTĂ PE TOȚI CEI CARE TREC PRAGUL INSTITUȚIEI ÎN ACESTE ZILE.

Constanța - Piața Ovidiu

**TRAMCARUL CARE FĂCEA REGULAT CURSE CONSTANȚA TULCEA
LA ÎNCEPUTUL SECOLULUI TRECUT.**